

Johannes Paavali II

REDEMPTOR HOMINIS

Paavi Johannes Paavali II:n kiertokirje *Redemptor hominis*
(Ihmisen Lunastaja), jonka hän paavillisen palveluvirkansa
alussa osoittaa kunnianarvoisille veljille piispuudessa, papeille,
sääntökuntaperheille, kirkon pojille ja tyttärille ja kaikille hyvän
tahdon ihmisille. 4.3.1979.

© Copyright 1979 – Libreria Editrice Vaticana.

Suomenkielinen laitos:

© Copyright 2012 Katolinen tiedotuskeskus

Paino: Bookwell Oy, Jyväskylä 2012.

ISBN-13: 978-952-9627-76-9.

**Paavi
Johannes Paavali II:n
kiertokirje**

REDEMPTOR HOMINIS
(Ihmisen Lunastaja)

**jonka hän paavillisen palveluvirkansa alussa
osoittaa kunnianarvoisille veljille piispuudessa,
papeille, sääntökuntaperheille,
kirkon pojille ja tyttärille
ja kaikille hyvän tahdon ihmisille**

SISÄLTÖ

I

PERINTÖ

1. Toisen vuosituhannen päättyessä	7
2. Uuden paavin ensimmäiset sanat	8
3. Luottaen totuuden ja rakkauden henkeen	10
4. Viitaten Paavali VI:n ensimmäiseen kiertokirjeeseen	11
5. Kollegiaalisuus ja apostolaatti	13
6. Tie kristittyjen ykseyteen	15

II

LUNASTUKSEN SALAISUUS

7. Kristuksen salaisuuden piirissä	18
8. Lunastus: uusi luomakunta	20
9. Lunastuksen salaisuuden jumalallinen ulottuvuus	22
10. Lunastuksen salaisuuden inhimillinen ulottuvuus	23
11. Kristuksen salaisuus kirkon lähetystehtävän ja kristinuskon perustana	25
12. Kirkon lähetystehtävä ja ihmisen vapaus	28

III
LUNASTETTU IHMINEN
JA HÄNEN TILANSA NYKYMAAILMASSA

13. Kristus yhdistyi jokaiseen ihmiseen	32
14. Kirkon kaikki tiet vievät ihmiseen	34
15. Mitä nykyihminen pelkää?	36
16. Edistys vai uhka?	39
17. Ihmisoikeudet: ”kirjain” vai ”henki”	46

IV
KIRKON LÄHETYSSTEHTÄVÄ JA IHMISEN KOHTALO

18. Kirkon huoli ihmisen kutsumuksesta Kristuksessa	51
19. Kirkon vastuu totuudesta	55
20. Eukaristia ja katumus	59
21. Kristillinen kutsumus: palvella ja hallita	65
22. Luottamuksemme äiti	70

*Kunnianarvoiset veljet ja rakkaat lapset,
tervehdys teille ja apostolinen siunaus!*

I PERINTÖ

1. TOISEN VUOSITUHANNEN PÄÄTTYESSÄ

IHMISEN LUNASTAJA Jeesus Kristus on maailmankaikkeuden ja historian keskipiste. Hänen puoleensa kääntyvät ajatukseni ja sydämeni tänä erityisenä historian hetkenä, jota kirkko ja koko ihmiskunnan suuri perhe nyt elää. Tänä aikana, jolloin Jumala salatessa kaitselmuksessaan on uskonut minulle rakkaan edeltäjäni Johannes Paavali I:n jälkeen Rooman pyhän Pietarin istuimeen liittyvän yleismaailmallisen palveluviran, olemme näet jo hyvin lähellä vuotta 2000. Tällä hetkellä on vielä vaikea sanoa, mitä tuo hetki tulee merkitsemään yksittäisille kansoille ja kansakunnille, maille ja maanosille, vaikka varmasti yritämmekin jo nyt nähdä jotain ennalta. Kirkolle, Jumalan kansalle, joka – vaikkakin epätasaisesti – on levittäytynyt koko

maailmaan, siitä tulee suuri juhlavuosi. Lähestymme päivää, joka – hyväksyen kaikki kronologisen tarkkuuden vaatimat korjaukset – muistuttaa ja tekee meidät erityisellä tavalla uudestaan tietoisiksi siitä keskeisestä uskon totuudesta, jonka pyhä Johannes ilmaisi evankeliuminsa alussa: ”Sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme” (Joh. 1:14), ja toisessa kohdassa: ”Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen usko, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän” (Joh. 3:16).

Elämme siis ikään kuin uutta adventtia, odotuksen aikaa. ”Monet kerrat ja monin tavoin Jumala muinoin puhui isillemme profeettojen suulla, mutta näinä viimeisinä aikoina hän on puhunut meille Pojassaan” (Hepr. 1:1–2), Pojassaan, joka on ihmiseksi tullut ja Neitsyt Mariasta syntynyt Sana. Tässä pelastavassa tapahtumassa ihmisen historia saavutti huippukohtansa Jumalan rakkauden suunnitelmassa. Jumala astui tähän historiaan, hän tuli – ihmisenä – sen subjektiksi, yhdeksi miljardeista, mutta samalla Ainoaksi! Hän muovasi lihaksitulemisellaan ihmiselämän siihen ulottuvuuteen, jonka hän oli sille tarkoittanut alusta asti. Hän teki sen lopullisesti, vain itselleen ominaisella tavalla, joka sopii hänen ikuiseen rakkauteensa ja laupeuteensa, koko jumalallisella vapaudellaan – ja samalla sillä anteliaisuudella, joka mahdollistaa sen, että perisyntiä ja koko ihmiskunnan syntien historiaa, ihmismielen, tahdon ja sydämen harharetkiä ajatellessamme voimme ihmetellen toistaa näitä sanoja: ”Oi onnellinen syyllisyys, joka ansaitsi tällaisen Lunastajan!” (pääsiäisyön vigilian *Exsultet*-hymni).

2. UUDEN PAAVIN ENSIMMÄISET SANAT

Tämän Kristuksen, Lunastajan, puoleen siis kääntyivät ajatukseni ja sydämeni 16. lokakuuta viime vuonna, kun kanonisen vaalin jälkeen minulle esitettiin kysymys: ”Hyväksytkö?” Vastasin silloin: ”Uskon kuuliaisuudessa Kristukselle, Herraleni, luottaen Kristuksen ja kirkon äitiin ja tietoisena suurista

vaikeuksista – hyväksyn.” Tänäpä toistan tämän vastaukseni avoimesti, jotta se olisi poikkeuksetta kaikkien tiedossa ja jotta se korostaisi, että palveluvirka, josta tuli erityinen velvollisuuteni samalla kun otin vastaan valinnan Rooman piispaksi ja apostoli Pietarin seuraajaksi, liittyy lihaksitulemisen ensisijaiseen ja perustavanlaatuiseen totuuteen.

Valitsin myös samat nimet, jotka rakastettu edeltäjäni Johannes Paavali I valitsi. Jo 26. elokuuta 1978, kun hän ilmoitti pyhälle kardinaalikallegiolle haluavansa tulla kutsutuksi Johannes Paavaliksi – ja tämä kaksoisnimi oli ensimmäinen paaviuden historiassa – näin tässä selvän armon merkin uuden paaviuden tiellä. Koska tämä paavius kesti vain 33 päivää, minun ei ainoastaan pidä jatkaa sitä, vaan ikään kuin aloittaa samasta lähtöruudusta. Tästä kertoo juuri näiden kahden nimen valinta. Ottamalla kunnioitetun edeltäjäni nimet haluan hänen laillaan ilmaista rakkautta sitä ainutlaatuista perintöä kohtaan, jonka paavit Johannes XXIII ja Paavali VI kirkolle jättivät, sekä henkilökohtaista valmiuttani kehittää tätä perintöä Jumalan avulla.

Näiden kahden nimen ja kahden paaviuden välityksellä liityn tämän apostolisen istuimen koko traditioon, kaikkiin 1900-luvun ja aiempien vuosisatojen edeltäjiini, koko siihen lähetys- ja palvelutehtävän jatkuvuuteen, joka antaa Pietarin istuimelle aivan erityisen sijan kirkossa. Johannes XXIII ja Paavali VI merkitsevät vaihetta, johon haluan suoraan viitata, kynnystä, josta aion tietyissä mielessä yhdessä Johannes Paavali I:n kanssa jatkaa kohti tulevaisuutta. Tässä minua saa ohjata rajaton luottamus ja kuuliaisuus sitä Henkeä kohtaan, jonka Kristus lupasi ja lähetti kirkolleen. Päivää ennen kärsimystään hän nimittäin sanoi apostoleille: ”Teille on hyödyksi, että minä menen pois. Ellen mene, ei Puolustaja voi tulla luoksenne. Mutta mentyäni pois minä lähetän hänet luoksenne” (Joh. 16:7). ”Te saatte puolustajan; minä lähetän hänet Isän luota. Hän, Totuuden Henki, lähtee Isän luota ja todistaa minusta. Myös te olette minun todistajiani, olettehan olleet kanssani alusta asti” (Joh. 15:26–27).

”Kun Totuuden Henki tulee, hän johtaa teidät tuntemaan koko totuuden. Hän ei näet puhu omissa nimissään, vaan puhuu sen, minkä kuulee, ja ilmoittaa teille, mitä on tuleva” (Joh. 16:13).

3. LUOTTAEN TOTUUDEN JA RAKKAUDEN HENKEEN

Luottaen täysin Totuuden Henkeen käyn sisään viimeaikaisten paavien rikkaaseen perintöön. Tämä perintö on juurtunut syvälle kirkon tietoisuuteen aivan uudella, ennennäkemättömällä tavalla Vatikaanin II kirkolliskokouksen ansiosta. Sen kutsui koolle ja avasi Johannes XXIII ja vei onnelliseen päätökseen ja kestävyydellä toteutti Paavali VI. Hänen toimintaansa sain itse seurata läheltä. Ihailin hänen syvää viisauttaan ja rohkeuttaan sekä samalla hänen kestävyyttään ja kärsivällisyyttään hänen paaviutensa vaikeana konsiilin jälkeisenä aikana. Pietarin veneen eli kirkon peräsimessä hän säilytti kaitselmukseen luottavan rauhallisuuden ja tasapainon kriittisinäkin hetkinä, jolloin vene näytti halkeilevan sisältäpäin. Hän säilytti aina horjumattoman uskon kirkkolaivan lujuuteen. Se, mitä ”Henki sanoi kirkolle” meidän aikamme kirkolliskokouksen kautta, mitä Henki tässä kirkossa sanoo ”kaikille seurakunnille” (ks. Ilm. 2:7), ei voi – hetkittäisistä levottomuuksista huolimatta – palvella mitään muuta päämäärää kuin sitä, että koko Jumalan kansa, joka on tietoinen pelastavasta tehtävästään, saavuttaa yhä kypsemmän yhtenäisyyden.

Paavali VI valitsi kirkon nykyisen itseymmärryksen ensimmäiseksi teemaksi perustavanlaatuisessa kiertokirjeessään, joka alkaa sanoilla *Ecclesiam suam*. Sallittakoon minun viitata ennen kaikkea tuohon kiertokirjeeseen tässä paaviuteni ensimmäisessä ja niin sanoakseni avajaisasiakirjassa. Pyhän Hengen valaisemana ja johtamana kirkko on yhä syvemmin tietoinen sekä jumalallisesta salaisuudestaan että inhimillisestä tehtävästään, jopa kaikista inhimillisistä heikkouksistaan. Tämä tietoisuus on ja sen täytyy olla kirkon rakkauden ensimmäinen lähde, kuten rakkaus vuorostaan vaikuttaa tietoisuuden juurtumiseen

ja syvenemiseen. Paavali VI jätti meille todistuksen tästä kirkon ennenkuulumattoman herkästä tietoisuudesta. Paaviutensa moninaisten tapahtumien kautta, joita usein leimasi kärsimys, hän opetti meille pelotonta rakkautta kirkkoa kohtaan, joka on kirkolliskokouksen sanojen mukaan ”ikään kuin sakramentti, toisin sanoen mitä läheisimmän Jumala-yhteyden ja koko ihmiskunnan ykseyden merkki ja välikappale”.¹

4. VIITATEN PAAVALI VI:N ENSIMMÄISEEN KIERTOKIRJEeseen

Siksi kirkon itseymmärryksen on liityttävä universaaliin avoimuuteen, jotta kaikki voisivat löytää siitä ”Kristuksen tutki-mattoman rikkauden” (Ef. 3:8), josta kansojen apostoli puhuu. Tämä avoimuus liittyy tietoisuuteen omasta olemuksesta, varmuuteen omasta totuudesta, josta Kristus sanoi: “[se] ei ole minun omani, vaan Isän, joka on minut lähettänyt” (Joh. 14:24), ja määrittää kirkon apostolisen eli missionaarisen dynaamisuu-den. Juuri tämän dynaamisuuden nimissä kirkko tunnustaa ja julistaa koko Kristukselta saatua totuutta ja samalla käy ”vuoropuhelua”, jota Paavali VI kiertokirjeessään *Ecclesiam suam* nimitti ”pelastuksen vuoropuheluksi”, eritellen tarkasti ne piirit, joissa sitä tulisi harjoittaa.² Kun tänään viitaan tähän Paavali VI:n paaviuden ohjelmalliseen asiakirjaan, kiitän lakkaamatta Jumalaa siitä, että tämä suuri edeltäjäni ja samalla todellinen isä pystyi – huolimatta erilaisista sisäisistä heikko-uksista, joita kirkko koki konsiilin jälkeisenä aikana – näyttämään ”ad extra”, ”ulospäin”, sen todelliset kasvot. Tällä lailla myös koko ihmiskunta, moninaisen olemassaolonsa eri aloilla, tuli nähdäkseni tietoisemmaksi siitä, kuinka välttämätön sille on Kristuksen kirkko ja sen lähetys- ja palvelutehtävä. Joskus tämä tietoisuus osoittautui vahvemmaksi kuin erilaiset kriittiset asenteet, jotka ”ad intra”, ”sisältäpäin” hyökkäsivät kirkkoa, sen

1 Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gen-tium* Kirkosta, 1: AAS 57 (1965), 5.

2 Paavali VI, kiertokirje *Ecclesiam suam*: AAS 56 (1964), 650ss.

instituutioita ja rakenteita, kirkonmiehiä ja heidän toimintaansa vastaan. Tällä kritiikin kasvulla oli varmasti erilaisia syitä, ja olemme varmoja siitä, ettei se aina ollut vailla aitoa rakkautta kirkkoa kohtaan. Siinä ilmeni varmasti myös pyrkimys päästä eroon niin sanotusta triumfalismista, josta konsiilin aikana keskusteltiin usein. Vaikka on oikein, että kirkko seurattessaan ”sydämeltään nöyrän” (Matt. 11:29) Mestarinsa esimerkkiä itsekin perustuu nöyryyteen, säilyttää kriittisen asenteen kaiken sen suhteen, mistä sen inhimillinen luonne ja toiminta koostuu, että se vaatii itseltään jatkuvasti paljon – niin samalla tällä kriittisellä asenteella on oltava rajansa. Muuten se ei enää ole rakentava, siinä ei ilmene totuus, rakkaus ja kiitollisuus armosta, josta tulemme osallisiksi juuri kirkossa ja kirkon kautta. Siinä ei ilmene myöskään palvelemisen asenne, vaan halu ohjata muiden mielipiteitä omalla mielipiteellä, jota levitetään usein liian hätiköidysti.

Paavali VI:lle kuuluu kiitos siitä, että samalla kun hän kunnioitti jokaista mihin tahansa inhimilliseen mielipiteeseen sisältyvää totuuden osasta, hän säilytti veneen perämiehenä kaitselmuksen ohjaaman tasapainon.³ Kirkko, joka Johannes Paavali I:n välityksellä on uskottu minulle hänen jälkeensä, on kirkko, joka ei varmasti ole vapaa sisäisistä vaikeuksista ja jännitteistä, mutta se on samalla vahvempi kohdatessaan liiallista itsekritiik-

3 Tässä sopii mainita joitakin Paavali VI:n paaviuden tärkeimmistä asiakirjoista. Joistakin niistä hän itse puhui pyhien apostolien Pietarin ja Paavalin juhlapyhän messussa pitämässään saarnassa vuonna 1978: kiertokirje *Ecclesiam suam*, AAS 56 (1964), 609–659; apostolinen kirje *Investigabiles divitias Christi*, AAS 57 (1965), 298–301; kiertokirje *Mysterium fidei*, AAS 57 (1965), 753–774; kiertokirje *Sacerdotalis caelibatus*, AAS 59 (1967), 657–697; *Sollemnis professio fidei*, AAS 60 (1968), 433–445; kiertokirje *Humanae Vitae*, AAS 60 (1968), 481–503; apostolinen kehotuskirje *Quinque iam anni*, AAS 63 (1971), 97–106; apostolinen kehotuskirje *Evangelica testificatio*, AAS 63 (1971), 497–535; apostolinen kehotuskirje *Paterna cum benevolentia*, AAS 67 (1975), 5–23; apostolinen kehotuskirje *Gaudete in Domino*, AAS 67 (1975), 289–322; apostolinen kehotuskirje *Evangelii nuntiandi*, AAS 68 (1976), 5–76.

kiä. Voisi sanoa, että se on ”kriittisempi erilaisia harkitsemattomia kritiikkejä kohtaan”, se kykenee vastustamaan paremmin erilaisia ”uutuuksia”, se on kypsempi ”erottelun” hengessä, se pystyy paremmin ottamaan esiin ikiaikaisesta aarteesta ”sekä uutta että vanhaa” (Matt. 13:52), se on keskittyneempi omaan salaisuuteensa – ja tämän kaiken avulla se on valmiimpi palvelemaan kaikkien pelastuksen lähetystehtävää. Jumala nimittäin ”tahtoo, että kaikki ihmiset pelastuisivat ja tulisivat tuntemaan totuuden” (1. Tim. 2:4).

5. KOLLEGIAALISUUS JA APOSTOLAATTI

Vaikkei siltä näyttäisikään, kirkko on nyt paljon yhtenäisempi palvelemisen yhteisönä ja apostolaatistaan tietoisena. Tämä ykseys johtuu Vatikaanin II kirkolliskokouksen muistuttamasta kollegiaalisuuden periaatteesta, jonka Herra Kristus itse asetti Pietarin johtamalle kahdentoista apostolin kollegiolle ja jonka hän jatkuvasti uudistaa piispainkollegiossa, joka yhä kasvaa kaikkialla maailmassa pysyen yhteydessä pyhän Pietarin seuraajan kanssa ja hänen ohjauksensa alaisena.

Kirkolliskokous ei vain muistuttanut tästä piispojen kollegiaalisuuden periaatteesta, vaan elävöitti sitä merkittävästi, muun muassa toivoen pysyvää instituutiota, jonka Paavali VI sittemmin määritteli asettamalla piispainsynodin. Tämän synodin toiminta antoi uuden ulottuvuuden Paavali VI:n koko paaviudelle, ja sen elävä kaiku kuului ensimmäisistä päivistä alkaen myös Johannes Paavali I:n samoin kuin hänen arvottoman seuraajansa paaviuden aikana.

Tuo ulottuvuus osoittautui erityisen ajankohtaiseksi vaikeana konsiilin jälkeisenä aikana, kun erityisesti synodin välityksellä ykseytensä Pietarin seuraajan kanssa ilmaisseen piispainkollegion yhteinen ja yksimielinen kanta auttoi epäilysten häivyttämässä sekä näytti samalla universaalilla tasolla oikean tien kirkon uudistukseen. Synodista syntyi myös muun muassa

se perustavanlaatuinen impulssi evankelioimiseen, joka sai ilmaisun apostolisessa kehotuskirjeessä *Evangelii nuntiandi*,⁴ joka otettiin iloiten vastaan sekä apostolisena että pastoraalisena uudistusohjelmana. Samaan suuntaan kulkivat myös piispainsynodin viimeisimmän, katekeesille omistetun tavallisen istunnon työt – vajaa vuosi ennen paavi Paavali VI:n kuolemaa. Sen tulokset apostolisen istuimen on vielä systemaattisesti työsnettävä ja julkaistava.

Kun puhutaan piispojen kollegiaalisuuden ilmenemismuotojen huomattavasta kehityksestä, on mainittava ainakin kansallisten piispainkonferenssien vahvistuminen koko kirkossa sekä muut kansainväliset tai maanosan kattavat kollegiaaliset struktuurit. Seuraten kirkon vuosisatoja vanhaa traditiota on korostettava erilaisten paikallisten synodien toimintaa. Oli nimittäin kirkolliskokouksen ajatus, jonka Paavali VI johdonmukaisesti toteutti, että tällaiset rakenteet, joita kirkossa oli koeteltu jo vuosisatoja, samoin muutkin piispojen kollegiaalisen yhteistyön muodot kuten kirkkoprovinssit, puhumattakaan jokaisesta yksittäisestä hiippakunnasta, sykkisivät elämää täysin tietoisina identiteettitään ja samalla ainutlaatuisuudestaan kirkon yleismaailmallisessa ykseydessä.

Tämä sama yhteistyön ja yhteisen vastuun henki levisi myös papiston keskuudessa, mistä todistaa lukuisten pappienneuvostojen synty kirkolliskokouksen jälkeen. Tämä henki levisi myös maallikkojen keskuudessa, ei vain vahvistamalla jo olemassa olevia maallikkoapostolaatin muotoja vaan synnyttämällä myös uusia, jotka usein ovat profiililtaan erilaisia ja poikkeuksellisen dynaamisia muotoja. Lisäksi maallikot, jotka ovat tietoisia vastuustaan kirkosta, ovat mieluusti ryhtyneet yhteistyöhön pappien ja sääntökuntalaisten kanssa hiippakun-

4 Paavali VI, apostolinen kehotuskirje *Evangelii nuntiandi*, AAS (1976), 5–76.

nallisissa synodeissa tai seurakuntien ja hiippakuntien pastoraalivestustoissa.

Tämän kaiken haluan pitää mielessäni paaviuteni alkaessa, sillä se on syy kiittää Jumalaa, rohkaista lämpimästi kaikkia veljiä ja sisaria ja muistaa kiitollisena Vatikaanin II konsiilin ja suurten edeltäjäni työtä. He antoivat alun tälle kirkon elämän uudelle nousulle. Se on vahvempi kuin epäilyksen, romahduksen ja kriisin oireet.

6. TIE KRISTITTYJEN YKSEYTEEN

Mitä sanoisin kaikista aloitteista, jotka syntyivät uudesta ekumenisestä suuntautumisesta? Unohtumaton paavi Johannes XXIII esitti kristittyjen ykseyden ongelman täydellä evankeliumin kirkkaudella yksinkertaisena seurauksena Mestariimme Jeesuksen Kristuksen tahdosta, jonka hän useita kertoja ilmaisi, erityisesti rukouksessa, jonka hän lausui yläsalissa päivää ennen kuolemaansa: ”Minä rukoilen, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa” (Joh. 17:21, ks. 17:11,22, 10:16; Luuk. 9:49–50). Vatikaanin II kirkolliskokous vastasi tähän ytimekkäästi dekreetissään ekumeniasta. Kristittyjen ykseyden sihteeristön avulla paavi Paavali VI otti ensimmäiset vaikeat askeleet tämän ykseyden toteuttamisen tiellä. Olemmeko päässeet pitkälle tällä tiellä? Menemättä tässä yksityiskohtiin voimme rohkeasti sanoa, että olemme saavuttaneet tällä tiellä todellista ja silminnähtävää edistystä, että olemme tehneet työtä sinnikkäästi ja johdonmukaisesti ja että muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen edustajat ovat tehneet samoin yhdessä meidän kanssamme, mistä olemme heille vilpittömästi kiitollisia. Varmaa on myös se, ettemme nykyisessä kristinuskon ja maailman historiallisessa tilanteessa näe muuta mahdollisuutta täyttää kirkon yleismaailmallista lähetystehtävää ekumeenisten kysymysten alalla kuin etsiä lähentymisen ja ykseyden teitä ahkerasti, sinnikkäästi, nöyrästi

ja rohkeasti, sen henkilökohtaisen esimerkin mukaan, jonka paavi Paavali VI meille jätti.

Meidän on siis etsittävä ykseyttä huolimatta siitä, millaisia vaikeuksia tällä tiellä voi ilmetä ja kertyä. Muuten emme pysyisi uskollisina Kristuksen sanalle, emme täyttäisi hänen testamentiaan. Uskallammeko ottaa sellaisen riskin?

On ihmisiä, jotka haluaisivat kääntyä takaisin ekumenian tieltä, kun he kohtaavat vaikeuksia tai arvioivat ensimmäisten ekumeenisten ponnistusten vaikutukset kielteisiksi. Jotkut jopa ovat sitä mieltä, että ekumenia vahingoittaa evankeliumin asiaa, että se tuo mukanaan kirkon entistä pahemman hajaantumisen ja että se sekoittaa käsitteitä uskon ja moraalin kysymyksissä, että se johtaa tietynlaiseen indifferentismiin.

Ehkä on hyväkin, että tällaisten näkemysten puolustajat kertovat meille peloistaan, vaikka tässäkin on säilytettävä oikeudenmukaiset rajat. On selvää, että tämä uusi vaihe kirkon elämässä vaatii meiltä erityisen tietoista, syventynyttä ja vastuullista uskoa. Todellinen ekumeeninen toiminta tarkoittaa avoimuutta, lähestymistä, valmiutta dialogiin, yhteistä totuuden etsintää sen täydessä evankeliumin mukaisessa ja kristillisessä merkityksessä. Se ei missään tapauksessa tarkoita eikä voi tarkoittaa kirkon tunnustaman ja opettaman totuuden rajojen hämärtämistä. Niille, jotka mistä tahansa syistä haluaisivat viedä kirkon pois kristittyjen yleismaailmallisen ykseyden etsimisen tieltä, on toistettava vielä kerran: voimmeko olla tekemättä tätä? Voimmeko olla luottamatta – kaikessa inhimillisessä heikkoudessamme, kaikkine monien vuosisatojen taakkoinemme – Herramme armoon, joka ilmeni viime aikoina sen Pyhän Hengen puheen kautta, jota kuulumme kirkolliskokouksessa? Silloinhan kiistäisimme sen meitä itseämme koskevan totuuden, jonka apostoli niin upeasti ilmaisi: ”Jumalan armosta minä olen se mikä olen, eikä hänen armonsa minua kohtaan ole mennyt hukkaan” (1. Kor. 15:10).

Tämä sama pätee eri tavalla ja eri määrin toimintaan, jonka päämääränä on lähentyminen ei-kristillisten uskontojen edustajien kanssa. Se saa ilmaisunsa dialogissa, tapaamisissa, yhteisessä rukouksessa ja inhimillisten hengellisten aarteiden etsimisessä, joita – kuten hyvin tiedämme – näiden uskontojen edustajilta ei puutu. Eikö joskus käykin niin, että ei-kristillisten uskontojen tunnustajien luja uskonvakaumus – joka myös on Totuuden Hengen vaikutusta, joka toimii Kristuksen mystisen ruumiin näkyvien rajojen ulkopuolella – saattaa lähes hämmennykseen kristittyjä, jotka ovat niin usein liian taipuvaisia epäilemään Jumalan ilmoittamia ja kirkon julistamia totuuksia, liian hätäisiä moraaliperiaatteiden löyhentämisessä ja eettisen ”sallivouden” teiden avaamisessa? On jaloa olla valmis ymmärtämään jokaista ihmistä, analysoimaan jokaista järjestelmää, tunnistamaan oikeaksi kaiken sen, mikä on oikein. Tämä ei voi kuitenkaan tarkoittaa oman uskonvarmuuden menettämistä⁵ eikä moraaliperiaatteiden heikentämistä. Niiden puute näkyy hyvin nopeasti kokonaisten yhteiskuntien elämässä valitettavina seurauksina.

5 Ks. Vatikaanin I kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio katolisesta uskosta *Dei Filius*, kaanon III; De fide, 6. *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Ed. Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973, 811.

II LUNASTUKSEN SALAISUUS

7. KRISTUKSEN SALAISUUDEN PIIRISSÄ

Vaikka tie, jolle kirkolliskokous vei meidän vuosisatamme kirkon ja jonka unohtumaton paavi Paavali VI viitoitti ensimmäisessä kiertokirjeessään, tuleeekin pitkään olemaan se tie, jota meidän kaikkien tulee kulkea, samaan aikaan tässä uudessa vaiheessa voimme oikeutetusti esittää itsellemme kysymyksen: miten? Millä tavalla meidän kuuluu edetä tällä tiellä? Mitä on tehtävä, jotta tämä kirkon uusi adventti, joka liittyy lähenevään toisen vuosituhannen loppuun, toisi meidät lähemmäksi häntä, josta Raamattu sanoo: ”Suuri on hänen valtansa”, joka on Iankaikkinen Isä, *Pater futuri saeculi?* (Jes. 9:6) Tämä on perustavanlaatuinen kysymys, joka uuden paavin on esitettävä itselleen, kun hän ottaa uskonkuuliaisuuden hengessä vastaan Kristuksen Pietarille useita kertoja esittämän haasteen: ”Ruoki minun karitsoitani” (Joh. 21:15), mikä tarkoittaa: ole lammastarhani paimen, ja vielä toisessa kohdassa: ”Ja kun olet palannut takaisin, vahvista veljiäsi” (Luuk. 22:31).

Rakkaat veljet, pojat ja tyttäret, tähän on annettava yksi periaatteellinen ja perustavanlaatuinen vastaus. Hengen, mielen, tahdon ja sydämen on käännäyttävä yhteen ainoaan suuntaan: Kristuksen, ihmisen Lunastajan luokse; Kristuksen, maailman Lunastajan luokse, *ad Christum Redemptorem hominis, ad Christum Redemptorem mundi*. Häneen suuntaamme katseemme ja toistamme pyhän Pietarin tunnustuksen: ”Herra, kenen luo me menisimme? Sinulla on ikuisen elämän sanat”, koska vain

hänessä, Jumalan Pojassa, on meidän pelastuksemme (Joh. 6:68, ks. Ap.t. 4:8ss.). Koko kirkon itseymmärryksellä, jota kirkolliskokous huomattavasti kehitti, kaikilla tämän itseymmärryksen tasoilla, kaikilla keinoilla, joilla kirkko ilmaisee, löytää ja vahvistaa itsensä, meidän on jatkuvasti tähdättävä häneen, joka on pää (ks. Ef. 1:10,22, 4:25, Kol. 1:18), häneen, ”jonka kautta kaikki on, niin myös me hänen kauttaan” (1. Kor. 8:6, ks. Kol. 1:17), häneen, joka on samalla ”tie ja totuus” (Joh. 14:6) ja ”ylösnousemus ja elämä” (Joh. 11:25); häneen, jonka nähdessämme näemme myös Isän (ks. Joh. 14:9), häneen, jonka pois lähteminen ristin ja lopulta taivaaseenastumisen kautta oli meille hyödyksi (ks. Joh. 16:7), jotta Puolustaja, Totuuden Henki, tulisi ja voisi jatkuvasti tulla luoksemme. Hänessä ovat ”kaikki viisauden ja tiedon aarteet” (Kol. 2:3), kirkko on hänen ruumiinsa (ks. Room. 12:5, 1. Kor. 6:15, 10:17, 12:12,27, Ef. 1:23, 2:16, 4:4, Kol. 1:24, 3:15). Kirkko on ”Kristuksessa ikään kuin sakramentti, toisin sanoen mitä läheisimmän Jumala-yhteyden ja koko ihmiskunnan ykseyden merkki ja välikappale”,⁶ jonka lähde hän on! Hän itse! *Redemptor!*

Kirkko ei lakkaa kuuntelemasta hänen sanojaan, se lukee niitä yhä uudelleen, se rakentaa suurella hartaudella uudelleen hänen elämänsä jokaisen yksityiskohdan. Mutta eiväthän ainoastaan kristityt kuuntele näitä sanoja. Kristuksen elämä puhuttelee samalla lukuisia ihmisiä, jotka eivät vielä pysty sanomaan yhdessä Pietarin kanssa: ”Sinä olet Messias, elävän Jumalan Poika” (Matt. 16:16). ”Kristus, elävän Jumalan Poika” puhuu ihmisille samalla myös Ihmisenä. Hänen elämänsä, ihmisytyensä, hänen uskollisuutensa totuudelle ja hänen kaikkia syleilevä rakkautensa puhuttelevat. Hänen ristinkuolemansa-kin puhuttelee, hänen kärsimyksensä ja hylätyksi tulemisensä käsittämätön syvyys. Kirkko ei lakkaa elämästä uudelleen hänen ristinkuolemaansa ja ylösnousemustaan. Ne ovat kirkon

6 Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 1: AAS 57 (1965), 5.

jokapäiväisen elämän sisältö. Kirkko nimittäin viettää eukaristiaa itse Kristuksen, Herransa, asetuksesta ja löytää siitä ”elämän ja pyhyyden lähteen” (ks. Jeesuksen pyhän sydämen litania), vaikuttavan merkin armosta ja sovituksesta Jumalan kanssa, ikuisen elämän pantin. Kirkko elää hänen salaisuudesta, ammentaa siitä lakkaamatta ja etsii jatkuvasti keinoja tuoda tämän Mestarinsa ja Herransa salaisuuden lähemmäksi ihmisiä: kansoja, kansakuntia, yhä uusia sukupolvia, jokaista ihmistä – ikään kuin se toistaisi jatkuvasti apostolin sanoja: ”En halunnut tietää teidän luonanne mistään muusta kuin Jeesuksesta Kristuksesta, en muusta kuin ristiinnaulitusta Kristuksesta” (1. Kor. 2:2). Kirkko pysyy lunastuksen salaisuuden piirissä, se on kirkon elämän ja lähetystehtävän syvin perusta.

8. LUNASTUS: UUSI LUOMAKUNTA

Maailman Lunastaja! Hänessä ilmeni uudella ja ihmeellisellä tavalla se perustavanlaatuinen totuus luomisesta, josta 1. Mooseksen kirja todistaa, kun se toistaa monta kertaa: ”Jumala näki, että niin oli hyvä” (vrt. 1. Moos. 1). Hyvyydellä on lähteensä Viisaudessa ja Rakkaudessa. Jeesuksessa Kristuksessa näkyvä maailma, jonka Jumala on luonut ihmistä varten (vrt. 1. Moos. 1:26ss.) – maailma, joka synnin takia joutui katoavaisuuden alaisuuteen⁷ - saa takaisin alkuperäisen suhteensa jumalallisen Viisauden ja Rakkauden lähteen kanssa. ”Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa” (Joh. 3:16). Niin kuin ihmisessä, Adamissa, tämä side rikkoutui, niin ihmisessä, Kristuksessa, se muovataan uudestaan ehjäksi (ks. Room. 5:12ss.). Eivätkö meitä 20. vuosisadan ihmisiä puhuttelekin kansojen apostolin järisyttävät sanat luomakunnasta, joka ”huokaa ja vaikeroi synnytytystuskissa” (Room. 8:22) ja ”odottaa hartaasti Jumalan lasten ilmestymistä” (Room. 8:19), luomakunnasta, joka on taipunut ”katoavaisuuden alaisuuteen”?

7 Vrt. Room. 8:19–20ss., Vatikaanin II kirkolliskokous, Pastoraalikonstitutio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes* 2, 13: AAS 58 (1966), 1026, 1034ss.

Eikö valtava ja aiemmin tuntematon edistys, joka ihmisen maailmanvalloituksessa on erityisesti tämän vuosisadan aikana tapahtunut, paljasta samalla ennen tuntemattomassa määrin tuon monimuotoisen "katoavaisuuden alaisuuteen" taipumisen? Riittää, kun mainitsee vaikkapa sellaiset ilmiöt kuin nopean teollistumisen aiheuttaman ympäristön saastumisen uhkan, toistuvat aseelliset konfliktit, itsetuhon mahdollisuuden esimerkiksi atomi-, vety- tai neutroniaseilla ja syntymättömien elämän kunnioituksen puutteen. Eikö uuden ajan maailma, avaruuslentojen maailma, aiemmin saavuttamattomien tieteen ja tekniikan saavutusten maailma, ole samalla se maailma, joka "huokaa ja vaikeroi" (Room. 8:22), sillä se yhä vielä "odottaa hartaasti Jumalan lasten ilmestymistä" (Room. 8:19)?

Vatikaanin II kirkolliskokous saavutti tarkkanäköisessä analyysissään "nykymaailmasta" sen näkyvän luomakunnan tärkeimmän kohdan, joka on ihminen, laskeutuen – kuten Kristus – ihmisen omantunnon syvyyteen, koskettaen ihmisen sisäistä salaisuutta, sitä, jota raamatullisessa ja ei-raamatullisessakin kielessä ilmaisee sana "sydän". Kristus, maailman Lunastaja, kosketti ainutkertaisella tavalla ihmisen salaisuutta, hän astui sisään ihmisen "sydämeen". Siksi Vatikaanin II kirkolliskokous opettaa aivan oikein: "Itse asiassa ei ihmisen salaisuus tule todella selvästi näkyviin muutoin kuin lihaksi tulleen Sanan salaisuuden kautta. Aadam, ensimmäinen ihminen, oli sen esikuva, joka oli tuleva, nimittäin Kristuksen, Herran. Juuri ilmoittamalla Isän ja hänen rakkautensa salaisuuden Kristus, uusi Aadam, paljastaa ihmisen kokonaan ihmiselle itselleen ja osoittaa hänelle hänen korkeimman kutsumuksensa." Ja vielä: "Kristus on 'näkymättömän Jumalan kuva' (Kol. 1:15) ja täydellinen ihminen. Hän palautti Aadamin lapsille sen Jumalan kuvan kaltaisuuden, jonka jo ensimmäinen synti oli turmellut. Koska hän omaksui ihmisluonnon eikä tuhonnut sitä, tämä luonto tuli samalla myös meissä kohotetuksi ylevään arvoon. Tulemalla ihmiseksi hän, Jumalan Poika, näet tavallaan yhdistyi jokaiseen ihmiseen. Hän teki työtä ihmiskäsin, ajatteli ihmisen mielellä,

toimi ihmisen tahdolla ja rakasti ihmissydämellä. Syntymällä Neitsyt Mariasta hän tuli todella yhdeksi meistä ja kaikessa meidän kaltaiseksemme, kuitenkin ilman syntiä.”⁸ *Redemptor hominis!*

9. LUNASTUKSEN SALAISUUDEN JUMALALLINEN ULOTTUVUUS

Kun mietiskelemme uudestaan näitä kirkolliskokouksen opetuksen suurenmoisia lauseita, emme unohda hetkeksikään sitä, että Jeesus Kristus, elävän Jumalan Poika, sovitti meidät Isän kanssa (vrt. Room. 5:11, Kol. 1:20). Juuri hän ja hän yksin sovitti meidät Isän ikiaikaisen rakkauden kanssa, sen Isyyden kanssa, joka alusta asti on ilmaissut itseään maailman luomisessa, siinä, että se antoi ihmiselle koko luomakunnan rikkauden, että se teki hänestä ”lähes jumal’olennon” (Ps. 8:6), koska hänet luotiin Jumalan kuvaksi ja kaltaiseksi (vrt. 1. Moos. 1:26) – ja toisaalta sen Isyyden ja rakkauden kanssa, jonka ihminen tavallaan torjui rikkoessaan ensimmäisen liiton (vrt. 1. Moos. 3:6ss.) ja myöhemmät liitot, jotka Jumala ”yhä uudelleen tarjosi ihmisille” (vrt. IV eukaristinen rukous). Maailman lunastus – tuo järjestyttävä rakkauden salaisuus, jossa uudistetaan luomisen salaisuus⁹ – on pohjimmaiselta juureltaan vanhurskauden täyteyttä yhdessä ihmissydämessä: ainosyntyisen Pojan sydämessä, jotta se voisi tulla vanhurskaudeksi monien ihmisten sydämissä, niiden, jotka on ikuisuudesta saakka ennalta määrätty lapsiksi tässä ikiaikaisessa ainosyntyisessä Pojassa (vrt. Room. 8:29s., Ef. 1:8) ja jotka on kutsuttu armoon ja rakkauteen. Golgatan risti, jonka kautta Jeesus Kristus, ihminen, Neitsyt Marian poika, Joosef Nasaretilaisen ottopoika, ”lähtee” tästä maailmasta, on samanaikaisesti Jumalan ikuisen

8 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikongregatio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966), 1042ss.

9 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikongregatio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 37: AAS 58 (1966), 1054ss.; Dogmaattinen kongregatio *Lumen gentium* Kirkosta, 48: AAS 57 (1965), 53ss.

isyyden uusi ilmeneminen, jossa tämä isyys lähestyy uudestaan ihmiskuntaa, jokaista ihmistä, lahjoittamalla ihmiselle kolmasti pyhän ”Totuuden Hengen” (Joh. 16:13).

Tässä Isän ilmoituksessa ja Pyhän Hengen vuodattamisessa, jotka painavat lähtemättömän sinetin lunastuksen salaisuuteen, selittyy Kristuksen ristin ja kuoleman merkitys. Luomisen Jumala ilmoittaa itsensä lunastuksen Jumalana, Jumalana, joka on itselleen uskollinen (vrt. 1. Tess. 5:24), uskollinen luomisen päivänä ilmaisemalleen rakkaudelle ihmistä ja maailmaa kohtaan. Eikä hänen rakkautensa vetäydy pois mistään sellaisesta, mitä hänen oikeudenmukaisuutensa vaatii. Siksi hän ei säästänyt Poikaansa, vaan ”sen, joka ei synnistä tiennyt, hän meidän tähtemme teki synniksi” (2. Kor. 5:21, vrt. Gal. 3:13). Hän ”teki synniksi” täysin synnittömän ilmoittaakseen rakkauden, joka on aina koko luomakuntaa suurempi, rakkauden, joka on hän itse, sillä ”Jumala on rakkaus” (1. Joh. 4:8,16). Ennen kaikkea tämä rakkaus on syntiä, heikkoutta ja luomakunnan katoavaisuutta (Room. 8:20) suurempi, kuolemaa voimakkaampi – aina valmiina nostamaan ja antamaan anteeksi, aina valmiina lähtemään tuhlaajapoikaa vastaan (vrt. Luuk. 15:11ss.), aina ”Jumalan lasten ilmestymistä” (Room. 8:19) etsivä, heidän, jotka on kutsuttu tulevaan kirkkauteen (Room. 8:18). Tätä rakkauden ilmoitusta kutsutaan myös laupeudeksi.¹⁰ Tällä rakkauden ja laupeuden ilmoituksella on ihmiskunnan historiassa yksi hahmo ja yksi nimi. Se on: Jeesus Kristus.

10. LUNASTUKSEN SALAISUUDEN INHIMILLINEN ULOTTUVUUS

Ihminen ei voi elää ilman rakkautta. Ihminen pysyy itselleen käsittämättömänä olentona, hänen elämällään ei ole tarkoitusta, ellei rakkaus ilmoita hänelle itseään, jos hän ei kohtaa rakkautta, jos hän ei kosketa sitä eikä tee siitä jollain lailla omaansa, jos hän

¹⁰ Tuomas Akvinolainen, *Summa theologiae*, III, q. 46, a. 1, ad 3.

ei löydä elävää osallisuutta siihen. Juuri siksi Kristus, Lunastaja, niin kuin jo todettiin, ”paljastaa ihmisen kokonaan ihmiselle itselleen”. Tämä on – jos asian voi näin ilmaista – lunastuksen inhimillinen ulottuvuus. Ihminen löytää siinä todellisen suuruutensa, arvokkuutensa ja ihmisyytensä arvon. Lunastuksen salaisuudessa ihminen löytää ikään kuin uuden vahvistuksen ja ilmaisun itselleen. Hänet luodaan uudesti! ”Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi” (Gal. 3:28). Ihmisen, joka haluaa ymmärtää itseään loppuun asti – eikä vain väliaikaisten, osittaisten, joskus pinnallisten ja jopa kuviteltujen oman itsensä mittaamisen kriteerien mukaan – on ahdistuneisuudessaan, epävarmuudessaan, myös heikkouudessaan ja syntisyydessään, elämässään ja kuolemassaan lähestyttävä Kristus. Hänen on ikään kuin astuttava sisään Kristukseen koko persoonassaan, hänen on omaksuttava, sisäistettävä koko lihaksitulemisen ja lunastuksen todellisuus, jotta hän voisi löytää itsensä. Jos ihminen käy läpi tämän syvän prosessin, sen hedelmänä ei ole vain Jumalan palvominen, vaan myös syvä ihmetys itseä kohtaan. Millainen arvo Luojan silmissä ihmisellä onkaan, kun kerran hän on ansainnut näin suuren ja mahtavan Lunastajan (vrt. pääsiäisvigilian *Exsultet*-hymni), kun kerran Jumala ”antoi ainoan Poikansa”, jotta hän, ihminen, ”ei joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän” (vrt. Joh. 3:16).

Juuri tämä syvä ihmetys ihmisen arvoa ja arvokkuutta kohtaan on nimeltään evankeliumi eli hyvä uutinen. Se on myös nimeltään kristinusko. Se määrittää kirkon lähetystehtävän maailmassa, myös ja ehkä jopa erityisesti ”nykymaailmassa”. Tämä ihmetys, ja samalla vakuuttuneisuus ja varmuus, joka syvimmältä olemukseltaan on uskon varmuutta mutta joka salatulla tavalla elävöittää jokaisen todellisen humanismin muodon, pysyy tiiviissä yhteydessä Kristukseen. Ihmetys osoittaa myös hänen paikkansa, hänen – jos asian voi näin ilmaista – erityisen kansalaisoikeutensa ihmisen ja ihmiskunnan historiassa. Kirkko, joka ei lakkaa mietiskelemästä Kristuksen koko salaisuutta,

tietää täydellä uskon varmuudella, että lunastus, joka tuli ristin kautta, antoi ihmiselle lopullisen arvokkuuden ja maailmassa olemisen tarkoituksen – tarkoituksen, jonka synty oli suuressa määrin hävittänyt. Siksi myös lunastus täytyi pääsiäissalaisuudessa, joka johtaa ristin ja kuoleman kautta ylösnousemukseen.

Kirkon perustavanlaatuisen tehtävä kaikkina aikoina, ja erityisesti meidän aikamme, on suunnata ihmisen katse ja koko ihmiskunnan tietoisuus ja kokemus Kristuksen salaisuuden puoleen, auttaa kaikkia ihmisiä tutustumaan lunastuksen syvyyteen, joka on Jeesuksessa Kristuksessa. Samalla koskettamme ihmisen suurinta syvyyttä: ihmisen sydäntä, omaatuntoa ja hänen elämänsä tapahtumia.

11. KRISTUKSEN SALAISUUS KIRKON LÄHETYSTEHTÄVÄN JA KRISTINUSKON PERUSTANA

Vatikaanin II kirkolliskokous teki valtavan työn sen täyden ja kokonaisvaltaisen kirkon itseymmärryksen muovaamiseksi, josta paavi Paavali VI kirjoitti ensimmäisessä kiertokirjeessään. Tämä tietoisuus – tai pikemminkin kirkon käsitys itsestään – muotoutuu ”vuoropuhelussa”, ja ennen kuin vuoropuhelusta tulee keskustelua, huomio on ensin suunnattava siihen ”toiseen”, jonka kanssa on tarkoitus keskustella.

Vatikaanin II kirkolliskokous teki perustavanlaatuisen työn kirkon itseymmärryksen muovaamiseksi juuri siinä, että se niin osuvasti ja pätevästi suuntasi katseemme ihmiskuntaan eri uskontojen ”karttana”. Se osoitti myös, että ateismin ilmiö monissa muodoissaan on lisännyt itsensä tälle uskontojen kartalle aiemmin tuntemattomana, nykyajalle tyypillisenä kerrostumana, ennen kaikkea ohjelmallinen ateismi, joka on tiettyjen poliittisten järjestelmien ominaispiirre.

Uskonnosta puhuttaessa kyse on uskonnosta yleismaailmallisena ilmiönä, joka on ollut mukana ihmisen historiassa alusta

asti; kyse on myös eri ei-kristillisistä uskonnoista sekä itse kristinuskosta. Kirkolliskokouksen asiakirja ei-kristillisistä uskonnoista on ennen kaikkea täynnä syvää kunnioitusta suurista hengellisiä arvoja kohtaan, hengellisyyden ensisijaisuutta kohtaan, sitä kohtaan, mikä on hengellistä ja mikä ihmiselämässä ilmenee uskontona ja sitten moraalina ja mikä vaikuttaa koko kulttuuriin. Kirkkoisät näkivät aivan oikein eri uskonnoissa ikään kuin yhden totuuden heijastumia, Sanan siemeniä (*semina Verbi*).¹¹ Ne todistavat siitä, että vaikkakin eri teitä pitkin, silti yhteen ainoaan suuntaan etenee se syvin ihmishengen pyrkimys, joka ilmenee Jumalan etsimisessä ja samalla, Jumalaa kohti pyrkimisen kautta, ihmisyyden täyden ulottuvuuden ja ihmiselämän täyden tarkoituksen etsimisessä. Kirkolliskokous osoitti erityistä huomiota Israelin uskontoa kohtaan, muistaen valtavan kristityille ja juutalaisille yhteisen hengellisen perinnön. Se ilmaisi myös kunnioituksensa islaminuskoisia kohtaan, joiden usko myös viittaa mieluusti Abrahamiin.¹²

Vatikaanin II kirkolliskokouksen aikaansaaman avautumisen kautta kirkko ja kaikki kristityt pystyivät saavuttamaan täydemmän tietoisuuden Kristuksen salaisuudesta. Se on salaisuus, ”joka on ollut kätkössä aikojen alusta” (Kol. 1:26) Jumalassa siksi, että se voisi paljastua aikanaan, että se voisi paljastua ihmisessä Jeesuksessa Kristuksessa, ja jotta se voisi paljastua lakkaamatta kaikkina aikoina. Kristuksessa ja Kristuksen kautta Jumala ilmoitti itsensä täydellisesti ihmiskunnalle, lähestyi sitä lopullisesti – ja samalla Kristuksessa ja Kristuksen kautta ihminen sai täyden tietoisuuden arvokkuudestaan,

11 Ks. pyhä Justinos, 1. *Apologia*, 46:1–4; 2. *Apologia*, 7(8):1–4, 10:1–3, 13:3–4; *Florilegium Patristicum* 11, Bonn 19112, 81, 125, 129, 133; pyhä Klemens Aleksandrialainen, *Stromata* I:19:91–94; *Sources Chrétiennes* 30, 117ss.; 119 ss.; Vatikaanin II kirkolliskokous, Dekreetti *Ad gentes* Kirkon lähetystoiminnasta, 11: AAS 58 (1966), 960; Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 17: AAS 57 (1965), 21.

12 Ks. Julistus *Nostra aetate* kirkon suhteesta ei-kristillisiin uskontoihin, 3–4: AAS 58 (1966), 741–743.

ylevyydestään, itse ihmisyyden transsendenttisestä arvosta ja oman olemassaolonsa tarkoituksesta.

Siksi meidän kaikkien – Kristuksen seuraajien – täytyy kohdata ja yhdistyä hänen itsensä ympärillä. Tämä yhdistyminen kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen elämän eri alueilla, traditioissa, rakenteissa ja järjestyksissä, ei voi toteutua ilman perusteellista työtä, joka pyrkii tuntemaan toiset hyvin ja poistamaan esteet täyden ykseyden tieltä. Kuitenkin voimme ja meidän pitää jo nyt pystyä näyttämään maailmalle ykseytemme Kristuksen salaisuuden julistamisessa, lunastuksen jumalallisen ja samalla inhimillisen ulottuvuuden osoittamisessa, kestävässä ja väsymättömässä taistelussa sen arvokkuuden puolesta, jonka jokainen ihminen sai ja jatkuvasti saa Kristuksessa. Tämä arvokkuus on Jumalan lapseksi ottamisen armon arvokkuutta ja samalla ihmisyyden sisäisen totuuden arvokkuutta; jos se on saanut nyky maailman tietoisuudessa niin perustavaa huomiota, vielä tärkeämpi se on meille sen todellisuuden valossa, joka on Jeesus Kristus.

Jeesus Kristus on Jumalan ihmiselle antaman lähetystehtävän ikuinen alku ja pysyvä keskipiste. Meidän kaikkien on osallistuttava tähän lähetystehtävään, meidän on keskitettävä siihen kaikki voimamme, se on nimittäin meidän aikamme ihmiskunnalle vielä tarpeellisempi kuin koskaan aiemmin. Jos lähetystyö näyttää kohtaavan nykyaikana suurempaa vastustusta kuin koskaan, tämäkin todistaa siitä, että se on nykyään tarpeellisempaa ja vastustuksesta huolimatta kaivatumpaa kuin koskaan. Kosketamme tässä epäsuorasti sitä Jumalan taloudenhoidon salaisuutta, joka yhdisti pelastuksen ja armon ristiin. Kristus ei turhaan sanonut, että ”taivasten valtakuntaa vastaan hyökätään, ja hyökkääjät tempaavat sen itselleen” (Matt. 11:12). Hän sanoi myös, että ”tämän maailman lapset ovat (...) ovelampia kuin valon lapset” (Luuk. 16:8). Ottakaamme kernaasti vastaan tämä moite, jotta voisimme niiden ”Jumalan hyökkääjien” tavoin, joita olemme nähneet monta kertaa kirkon historiassa ja joita

näemme tänäänkin, tietoisesti yhtyä suureen lähetystehtävään: näyttää Kristus maailmalle, auttaa jokaista ihmistä löytämään itsensä hänessä, auttaa veljämme ja sisartemme sukupolvea, kansoja, kansakuntia, valtioita, ihmiskuntaa, kehitysmaita ja vauraita maita, auttaa kaikkia tuntemaan ”Kristuksen tutkimaton rikkaus” (Ef. 3:8), koska se on tarkoitettu jokaiselle, se on jokaisen ihmisen omaisuutta.

12. KIRKON LÄHETYTEHTÄVÄ JA IHMISEN VAPAUS

Tässä lähetystehtävän ykseydessä, jonka määrittää ennen kaikkea itse Kristus, kirkon ja kaikkien kristittyjen täytyy löytää se, mikä heitä jo valmiiksi yhdistää, ennen kuin aika on kypsä täydelle yhteydelle. Tämä on apostolista ykseyttä ja lähetysykseyttä – lähetysykseyttä ja apostolista ykseyttä. Tässä ykseydessä lähestymme koko ihmishengen suurenmoista perintöä, joka ilmenee kaikissa uskonnoissa, niin kuin Vatikaanin II kirkolliskokouksen julistus *Nostra aetate* sanoo.¹³ Lähestymme samalla kaikkia kulttuureja, maailmankatsomuksia, kaikkia hyvän tahdon ihmisiä. Lähestymme heitä sillä arvostuksella ja kunnioituksella, jotka apostolisista ajoista ovat määrittäneet lähetystyön ja lähetystyöntekijöiden asennetta. Riittää, kun muistutamme pyhästä Paavalista, esimerkiksi hänen puheestaan Ateenan Areopagilla (Ap.t. 17:22ss). Lähetystyön asenne alkaa aina syvän kunnioituksen tunteesta sitä kohtaan, ”mitä ihmisessä on” (Joh. 2:25), sitä kohtaan, mitä hän on jo henkensä syvyydessä työstänyt syvimmistä ja tärkeimmistä kysymyksistä. Kyse on kunnioituksesta sitä kohtaan, mitä hänessä on jo vaikuttanut se Henki, joka ”puhaltaa missä tahtoo” (Joh. 3:8). Lähetystyö ei ole koskaan tuhoamista, vaan omaksumista ja uuden rakentamista, vaikka käytäntö ei aina ole vastannut tätä korkeaa ihannetta. Kääntymys, jonka on tarkoitus saada lähetystyöstä alkunsa, on – kuten hyvin

13 Vrt. Julistus *Nostra aetate* kirkon suhteesta ei-kristillisiin uskontoihin, 1ss.: AAS 58 (1966), 740ss.

tiedämme – armon työtä, jossa ihmisen on löydettävä itsensä täysin.

Siksi aikamme kirkko antaa suuren painoarvon kaikelle sille, mitä Vatikaanin II kirkolliskokous sanoi julistuksessa uskonnonvapaudesta, niin tämän asiakirjan ensimmäisessä kuin toisesakin osassa.¹⁴ Tunnumme syvästi Jumalan meille ilmoittaman totuuden velvoittavan luonteen. Tunnumme erityisesti suuren vastuun tästä totuudesta. Kirkko on Kristuksen asetukselta sen vartija ja opettaja, ja sillä on erityinen Pyhän Hengen apu, jotta se voisi uskollisesti varjella ja virheettömästi opettaa tätä Jumalan totuutta (vrt. Joh. 14:26). Kun toteutamme tätä lähetystehtävää, katsomme itse Jeesusta Kristusta, häntä, joka oli ensimmäinen evankeliumin julistaja,¹⁵ ja katsomme myös hänen apostoleitaan, marttyyreitaan ja tunnustajiaan. Julistus uskonnonvapaudesta näyttää vakuuttavalla tavalla, kuinka Kristus ja sitten apostolit julistaessaan totuutta, joka ei tullut ihmisiltä, vaan Jumalalta – ”Se, mitä minä opetan, ei ole minun oppiani, vaan hänen, joka on minut lähettänyt” (Joh. 7:16) – käyttivät kaikkia hengen voimia, mutta säilyttivät samalla syvän kunnioituksen ihmistä, hänen järkeään ja tahtoaan kohtaan, hänen omaatuntoaan ja vapauttaan kohtaan.¹⁶ Näin ollen itse ihmispersoonan arvokkuus tuli osaksi heidän julistuksensa sisältöä, ei sanoin, vaan asenteena. Tämä asenne vaikuttaa vastaavan meidän aikamme erityiseen tarpeeseen. Koska kaikki se, mitä erilaiset järjestelmät ja yksittäiset ihmiset näkevät ja propagoivat vapautena, ei osoittaudu ihmisen todelliseksi vapaudeksi, sitä suuremmalla syyllä kirkko suojelee jumalallisen lähetystehtävänsä nimissä tätä vapautta, joka on todellisen ihmispersoonan arvokkuuden ehto ja perusta.

14 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Julistus *Dignitatis Humanae* uskonnonvapaudesta, 1–15: AAS 58 (1966), 929–946.

15 Paavali VI, *Evangelii nuntiandi*, 6: AAS 68 (1976), 9.

16 Vrt. AAS 58 (1966), 936ss.

Jeesus Kristus kohtaa jokaisen aikakauden ihmisen, myös meidän aikamme ihmisen, samoilla sanoilla: "Te opitte tuntemaan totuuden, ja totuus tekee teistä vapaita." (Joh. 8:32) Näihin sanoihin sisältyy samalla perustavanlaatuisen vaatimus ja varoitus. Ne ovat vaatimus oikeasta suhteesta totuuteen todellisen vapauden ehtona. Samalla ne ovat varoitus mistä tahansa näennäisestä vapaudesta, pinnallisesti, yksipuolisesti ymmärretystä vapaudesta, jossa ei syvennyttä koko totuuteen ihmisestä ja maailmasta. Kristus on keskellämme tänäänkin, kahden tuhat vuoden jälkeen: hän on se, joka tuo ihmiselle totuuteen perustuvan vapauden ja joka vapauttaa ihmisen siitä, mikä tätä vapautta rajoittaa tai pienentää, mikä katkoo sen juurestaan, ihmisen sielussa, hänen sydämessään, hänen omassatunnossaan. Kuinka hienosti tämän ovatkaan vahvistaneet ja yhä vahvistavat ne, jotka Kristuksen ansiosta ja Kristuksessa ovat saavuttaneet todellisen vapauden ja ilmentäneet sitä jopa silloin, kun heitä on ulkoisesti pidetty orjina.

Jeesus Kristus itse silloin, kun hän seisoj vankina Pilatuksen tuomioistuimen edessä, kun Pilatus kysyi häneltä, mistä suuren neuvoston edustajat häntä syyttivät, sanoi: "Sitä varten minä olen syntynyt ja sitä varten tullut tähän maailmaan, että todistaisin totuuden puolesta" (Joh. 18:37). Näillä sanoilla, jotka hän lausui tuomarin edessä ratkaisevalla hetkellä, hän ikään kuin vielä kerran toisti nuo aiemmin lausumansa sanat: "Te opitte tuntemaan totuuden, ja totuus tekee teistä vapaita". Eikö Jeesus Kristus ole monien vuosisatojen ja sukupolvien ajan, alkaen apostolien ajoista, seissyt monta kertaa totuuden takia tuomittujen ihmisten rinnalla, eikö hän ole antautunut kuolemaan yhdessä totuuden takia kuolemaan tuomittujen kanssa? Eikö hän yhä ole sen ihmisen puolustaja ja asianajaja, joka elää "hengessä ja totuudessa" (vrt. Joh. 4:23)? Niin kuin hän ei lakkaa olemasta puoltaja Isän luona, niin hän ei lakkaa olemasta puoltaja ihmisen historiassa. Kirkko taas – kaikista inhimillisistä heikkouksista huolimatta, jotka ovat myös sen inhimillisen historian osa – ei lakkaa seuraamasta häntä, joka

sanoi: ”Tulee aika – ja se on jo nyt – jolloin kaikki oikeat rukoukijat rukoilevat Isää hengessä ja totuudessa. Sellaisia rukoilijoita Isä tahtoo. Jumala on henki, ja siksi niiden, jotka häntä rukoilevat, tulee rukoilla hengessä ja totuudessa” (Joh. 4:23–24).

III

LUNASTETTU IHMINEN JA HÄNEN TILANSA NYKYMAAILMASSA

13. KRISTUS YHDISTYI JOKAISEEN IHMISEEN

Kun katselemme Jeesuksen Kristuksen salaisuutta ihmissuvun jatkuvasti ja yhä kiihtyvällä vauhdilla kasvavan kokemuksen läpi, ymmärrämme yhä selvemmin, että kaikkien niiden teiden pohjana, joita pitkin meidän aikamme kirkon on Paavali VI:n¹⁷ suuren viisauden mukaan kuljettava, on vain yksi ja ainoa tie: vuosisatojen koettelema tie, joka on samalla tulevaisuuden tie. Tämän tien osoitti meille ennen kaikkea Kristus, Herra, sillä – kirkolliskokouksen sanoin – ”hän, Jumalan Poika, näet tavallaan yhdistyi jokaiseen ihmiseen”.¹⁸ Kirkko näkee siis perustavanlaatuisesti tehtäväkseen sen, että tämä yhdistyminen voisi lakkaamatta tulla todeksi ja uudistua. Kirkko haluaa palvella vain yhtä päämäärää, sitä, että jokainen ihminen voisi löytää Kristuksen, että Kristus voisi kulkea jokaisen ihmisen kanssa läpi elämän sen ihmistä ja maailmaa koskevan totuuden voimalla, joka sisältyy lihaksitulemiseen ja lunastukseen, ja siitä säteilevän rakkauden voimalla. Niiden yhä kasvavien historiallisten prosessien taustaa vasten, jotka meidän aikamme näyttävät vaikuttavan erityisesti eri järjestelmissä, maailmankatsomuksissa ja hallinnoissa, Jeesus Kristus tulee ikään kuin uudestaan läsnäolevaksi huolimatta näennäisestä poissaolostaan, huoli-

17 Paavali VI, *Ecclesiam suam*: AAS 56 (1964), 609–659.

18 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966), 1042.

matta kaikista kirkon institutionaalisen läsnäolon ja toiminnan rajallisuuksista. Jeesus Kristus tulee läsnäolevaksi sen totuuden ja rakkauden voimalla, joka ilmeni hänessä ainutkertaisen täydellisesti, vaikka hänen elämänsä maan päällä oli lyhyt ja hänen julkinen toimintansa vielä lyhyempi.

Jeesus Kristus on tämä kirkon perustavanlaatuisen tie. Hän itse on tiemme "Isän kotiin" (Joh. 14:1ss). Hän on myös tie jokaisen ihmisen luo. Tällä tiellä, joka vie Kristuksesta ihmiseen, tällä tiellä, jolla Kristus "yhdistyy jokaiseen ihmiseen", kirkkoa ei voi pysäyttää mikään. Sitä vaatii ihmisen ajallinen ja ikuinen etu. Kristuksen tähden, sen salaisuuden tähden, joka on kirkon oma elämä, kirkko ei voi jäädä tunteettomaksi minkään sellaisen edessä, mikä palvelee ihmisen todellista hyvää, eikä se voi olla välinpitämätön sen suhteen, mikä tätä hyvää uhkaa. Vatikaanin II kirkolliskokous ilmaisi useissa asiakirjojensa kohdissa kirkon perustavanlaatuisen huolen siitä, että elämä maailmassa muo-
vattaisiin joka suhteessa "suuremmassa määrin ihmisen ylevää arvoa vastaavaksi",¹⁹ että se tehtäisiin "inhimillisemmäksi".²⁰ Tämä on itse Kristuksen, kaikkien ihmisten Hyvän paimenen huoli. Tämän huolenpidon nimissä – kuten kirkolliskokouksen pastoraalikonstituutiosta lukee – "kirkkoa ei tehtävänsä eikä pätevyysalueeseensa nähden mitenkään voida sekoittaa poliittiseen yhteisöön eikä se ole riippuvainen mistään poliittisesta järjestelmästä, vaan se on merkki ihmispersonan ylimaallisesta arvosta ja tämän arvon suojelija."²¹

Tässä on siis kyse siitä, mikä ihminen on koko totuudessaan, koko ulottuvuudessaan. Kyse ei ole "abstraktista" ihmisestä, vaan todellisesta, "konkreettisesta", "historiallisesta" ihmisestä. Kyse on "jokaisesta" ihmisestä, koska lunastuksen salaisuus sulkee sisäänsä jokaisen, Kristus yhdistyi tässä salai-

19 Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio kirkosta nyky-
maailmassa *Gaudium et spes*, 91: AAS 58 (1966), 1113.

20 Sama, 38: AAS 58 (1966), 1056.

21 Sama, 76: AAS 58 (1966), 1099.

suudessa jokaiseen kertakaikkisesti. Jokainen ihminen tulee tähän maailmaan sikiämällä äitinsä kohdussa ja syntymällä siitä, ja juuri lunastuksen salaisuuden takia hänet uskotaan kirkon huolenpitoon. Tämä huolenpito koskee koko ihmistä ja keskittyy häneen erityisellä tavalla. Huolenpidon kohde on ihminen ainoassa ja ainutkertaisessa ihmistodellisuudessaan, jossa pysyy koskemattomana itse Jumalan ”kuva ja kaltaisuus” (vrt. 1. Moos. 1:27). Tähän viittaa myös kirkolliskokous, kun se muistuttaa tästä kaltaisuudesta puhuessaan, että ihminen on ”ainoa luotu olento maailmassa, jonka Jumala on tahtonut luoda tämän itsensä takia”.²² Ihminen, joka on Jumalan ”haluama”, joka on hänen ikuisuudesta asti ”valitsemansa”, kutsumansa, armoon ja kirkkauteen ennalta määräämänsä – juuri tällainen on ”jokainen” ihminen, ”konkreettinen” ihminen ja ”todellinen” ihminen: ihminen koko sen salaisuuden täyteydessä, josta hän tuli osalliseksi Jeesuksessa Kristuksessa, josta jokainen planeetallamme elävä ihminen tulee osalliseksi siitä hetkestä lähtien, kun tämä sikiää äitinsä sydämen alla.

14. KIRKON KAIKKI TIET VIEVÄT IHMISEEN

Kirkko ei voi hylätä ihmistä, jonka ”kohtalo” eli valituksi tuleminen ja kutsuminen, syntymä ja kuolema, pelastus tai hylkääminen liittyy niin tiiviisti ja peruuttamattomasti Kristukseen. Kyseessä on jokainen ihminen tällä planeetalla, tässä maailmassa, jonka Luoja antoi ensimmäiselle ihmiselle, miehelle ja naiselle, sanoen: ”ottakaa maa valtaanne ja vallitkaa” (vrt. 1. Moos. 1:28). Jokainen ihminen koko tässä ainutkertaisessa olemisen ja tekemisen, ymmärryksen ja tahdon, omantunnon ja sydämen todellisuudessa. Jokaisella ihmisellä (koska hän on ”persoonaa”) on oma elämäntarinansa ja ennen kaikkea oma ”sieluntarinansa”. Ihminen, joka henkensä sisäisen avoimuuden mukaisesti ja samalla erilaisine ruumiillisine ja ajallisine tarpeineen kirjoittaa henkilökohtaisen historiansa

²² Sama, 24: AAS 58 (1966), 1045.

niiden lukuisten suhteiden, kontaktien, tilanteiden ja sosiaalisten piirien avulla, jotka liittävät hänet muihin ihmisiin. Tämä alkaa jo hänen elämänsä ensimmäisestä hetkestä, sikiämisen ja syntymän hetkestä. Ihminen olemassaolonsa koko totuudessa ja persoonallisen sekä samalla sosiaalisen olemisensa totuudessa – omassa perheessään, erilaisissa yhteisöissä ja ympäristöissä, kansassaan tai kansakunnassaan (tai ehkä vielä klaanissaan tai heimossaan), koko ihmiskunnassa – tämä ihminen on ensimmäinen tie, jota kirkon on kuljettava lähetystehtävänsä toteuttamisessa: *hän on kirkon ensimmäinen ja perustavanlaatuinen tie*, itse Kristuksen viitoittama tie, tie, joka muuttumatta kulkee lihaksitulemisen ja lunastuksen salaisuuden kautta.

Juuri tämä ihminen ja hänen elämänsä koko totuus, hänen omatuntonsa, jatkuva taipumuksensa syntiin mutta samalla myös hänen jatkuva pyrkimyksensä totuuteen, hyvyyteen, kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rakkauteen Vatikaanin II kirkolliskokouksella oli silmiensä edessä, kun se ihmisen tilannetta nykymaailmassa hahmotellessaan siirtyi aina tämän tilanteen ulkoisista tekijöistä ihmisyyden immanenttiin totuuteen: "Ihmisessä itsessäänhän monet voimat taistelevat toisiansa vastaan. Toisaalta hän luotuna olentona huomaa, että hän on monella tavalla rajallinen, mutta toisaalta hän taas kaipauksissaan tuntee olevansa vailla rajoja ja kutsuttu korkeampaan elämään. Kun monet huolet ja harrastukset vetävät häntä puoleensa, hänen on pakko valita niistä joitakin ja luopua toisista. Vieläpä heikkona ja syntisenä ihmisenä hän usein tekee sitä mitä hän ei tahdo, mutta jättää tekemättä sen minkä hän tahtoisii tehdä. Siksi hän kärsii sisäisestä jakautuneisuudesta, josta aiheutuu myös monia ja vaikeita ristiriitoja yhteiskunnassa."²³

Tämä ihminen on kirkon tie – tie, joka on ikään kuin kaikkien niiden teiden perustana, joita kirkon täytyy kulkea, sillä

23 Sama, 10: AAS 58 (1966), 1032.

ihminen – jokainen poikkeuksetta – on Kristuksen lunastama, koska ihmiseen – jokaiseen poikkeuksetta – Kristus on jollain lailla yhdistynyt, vaikka ihminen ei olisikaan siitä tietoinen: ”Kristus, joka on kuollut ja ylösnoussut kaikkien edestä, tarjoaa ihmiselle Henkensä kautta valoa ja voimaa, jotta tämä voisi noudattaa korkeinta kutsumustaan”.²⁴

Koska siis tämä ihminen on kirkon tie, sen jokapäiväisen elämän ja kokemuksen, lähetystehtävän ja ponnistusten tie, meidän aikamme kirkon on oltava yhä uudelleen tietoinen ihmisen tilanteesta. Se tarkoittaa samalla tietoisuutta hänen yhä uudestaan suuntautuvista ja paljastuvista mahdollisuuksistaan. Kirkon on myös oltava tietoinen uhkista, tietoinen siitä kaikesta, mikä vaikuttaa sen vastaiselta, että ”ihmiselämä tulisi entistä inhimillisemmäksi”,²⁵ jotta kaikki, mistä tämä elämä koostuu, vastaisi ihmisen todellista arvokkuutta. Kirkon on kertakaikkisesti oltava tietoinen kaikesta, mikä on ihmisarvon vastaista.

15. MITÄ NYKYIHMINEN PELKÄÄ?

Säilyttäen elävästi mielessämme sen kuvan, jonka Vatikaanin II kirkolliskokous niin syvällisesti ja pätevästi piirsi, koetta-kaamme vielä kerran sovittaa tämä kuva ”ajan merkkeihin” ja myös jatkuvasti tiettyihin suuntiin kasvavan ja muuttuvan tilanteen vaatimuksiin.

Tämän päivän ihminen vaikuttaa olevan omien tekojensa, omien käyttensä työn uhkaama, ja samalla vielä enemmän oman ymmärryksensä ja tahtonsa pyrkimysten uhkaama. Liian nopeasti ja usein ennalta-arvaamattomasti käy niin, että tämän ihmisen moninaisen toiminnan hedelmät ”vieraantuvat” tekijästään, ei ainoastaan siinä mielessä, että ne otetaan tekijältä

²⁴ Sama, AAS 58 (1966), 1033.

²⁵ Sama, 38: AAS 58 (1966), 1056; Paavali VI, Kiertokirje *Populorum Progressio*, 21: AAS 59 (1967), 267s.

pois, mutta sitäkin enemmän tai ainakin osittain, jonkinlaisin johdannaisin ja epäsuorin vaikutuksin ne ohjautuvat ihmistä vastaan. Ne ohjataan häntä vastaan tai ne voidaan ohjata häntä vastaan. Tämä näyttää olevan tärkein luku nykyihmisen olemassaolon draamassa, sen laajimmassa ja yleismaailmallisimmassa ulottuvuudessa. Ihminen elää yhä enemmän pelossa. Hän elää pelossa, että hänen aikaansaannoksensa – ei tietenkään kaikki eikä edes suurin osa, mutta jotkin, ja juuri ne, joissa erityisellä tavalla ilmenee hänen kekseliäisyytensä ja aloitteellisuutensa – voidaan kääntää radikaalisti ihmistä vastaan. Niistä voi tulla jopa käsittämättömän itsetuhon välineitä, jonka rinnalla kaikki historiasta tuntemamme luonnonmullistukset ja katastrofit näyttävät kalpenevan. Täten on kysyttävä, mistä syistä tuo ihmiselle alusta asti annettu valta, jolla hänen oli tarkoitus ottaa maa valtaansa (vrt. 1. Moos. 1:28), kääntyy ihmistä vastaan aiheuttaen ymmärrettävän levottomuuden, tietoisien tai alitajuisen pelon tilan, uhan tunteen, jota tämän päivän ihmiskunta kokee ja joka ilmenee eri muodoissa?

Tällä ihmisen omien tekojen aiheuttamalla uhalla on erilaisia suuntia ja vahvuusasteita. Vaikuttaa siltä, että olemme yhä tietoisempia siitä, että tämän maailman, jossa elämme, tämän planeetan hyödyksi käyttäminen vaatii jonkinlaista järkevää ja vilpittöntä suunnittelua. Samalla tämä hyödyksi käyttäminen ei vain teollisuus- vaan myös sotatarvikkeita varten ja tekniikan kehitys vailla aidosti humanistisen suunnitelman kontrollia tuovat usein mukanaan uhan ihmisen luonnolliselle ympäristölle, vieraannuttavat häntä suhteessa luontoon, irrottavat hänet siitä. Ihminen ei tunnu useinkaan huomaavan luonnollisen ympäristönsä muita merkityksiä kuin niitä, jotka palvelevat hetkellistä hyötykäyttöä ja kulutusta. Luoja kuitenkin halusi, että ihminen olisi tekemisissä luonnon kanssa sen järkevänä ja jalona ”herrana” ja ”vartijana” eikä piittaamattomana ”hyväksikäyttäjänä”.

Tekniikan ja sen hallitseman nyky-yhteiskunnan kehitys vaatii vastaavaa moraalista ja etiikan kehitystä. Tämä jälkimmäinen näyttää kuitenkin valitettavasti jäävän jatkuvasti taka-alalle. Siksi myös tuo muutoin hämmästyttävä edistys, jossa on vaikea olla huomaamatta myös niitä ihmisen suuruuden todellisia merkkejä, jonka siemenet ilmenivät jo luomiskertomuksessa 1. Mooseksen kirjan sivuilla (ks. 1. Moos. 1–2), synnyttää väistämättä monenlaista levottomuutta. Levottomuus taas koskee periaatteellista ja perustavanlaatuaista asiaa: tekeekö tuo ihmisen aikaansaama edistys hänen elämänsä maan päällä kaikissa suhteissa ”inhimillisemmäksi”, ”ihmisen arvoa vastaavaksi”? Ei ole syytä epäillä, etteikö se monessa suhteessa tekisi niin. Sitkeästi toistuva kysymys koskee kuitenkin olennaisinta: tuleeko ihminen tämän edistyksen kontekstissa ihmisenä paremmaksi, henkisesti kypsemmäksi, tietoisemmaksi ihmisyystensä arvokkuudesta, vastuullisemmaksi, avoimemmaksi toisille, erityisesti tarpeessa oleville, heikommille, valmiimmaksi tekemään hyvää, auttamaan kaikkia?

Tämä on kysymys, joka kristittyjen on kysyttävä itseltään juuri siksi, että Jeesus Kristus on niin yleismaailmallisesti antanut heille herkkyyttä ihmisen ongelmaa kohtaan. Mutta samalla myös kaikkien ihmisten on esitettävä tämä kysymys itselleen, erityisesti niiden piirien ja yhteiskuntien, joilla on erityisen aktiivinen osa nykykehityksen vaiheissa. Kun katsomme näitä prosesseja ja osallistumme niihin, emme voi antaa euforian vallata itseämme, emme voi langeta yksipuoliseen innostukseen saavutuksistamme, vaan meidän kaikkien on esitettävä itsellemme rehellisesti, objektiivisesti ja moraalisesti vastuuntuntoisesti periaatteellisia kysymyksiä ihmisen tilanteesta tänään ja tulevaisuudessa. Kulkevatko kaikki tähänastiset ja tulevat tekniikan saavutukset käsi kädessä ihmisen moraalisen ja henkisen kehityksen kanssa? Kehittyykö ihminen tässä yhteydessä myös ihmisenä, vai taantuuko ja alentuuko hän ihmisytydessään? Voittaako hyvä pahan ihmisissä, ”ihmisen maailmassa”, joka on itsessään moraalisen hyvän ja pahan maailma?

Kasvaako ihmisissä, ihmisten välillä, yhteiskuntien välillä, kansojen ja valtioiden välillä oikeudenmukaisuus, solidaarisuus, yhteiskunnallinen rakkaus, jokaisen oikeuksien kunnioitus – sekä ihmisen että kansan tai kansakunnan? Vai kasvaako päinvastoin kaikenlainen egoismi, ahdas nationalismi autenttisen isänmaanrakkauden sijasta ja lopulta pyrkimys hallita toisia vastoin heidän todellisia oikeuksiaan ja ansioitaan, varsinkin pyrkimys hyödyntää koko materiaalista teknis-tuotannollista kehitystä vain toisten hallitsemiseksi, yhden- tai toisenlaisen imperialismin tarkoituksiin?

Nämä ovat periaatteellisia kysymyksiä, joita kirkko ei voi olla esittämättä, koska miljardit nykymaailmassa elävät ihmiset esittävät näitä kysymyksiä enemmän tai vähemmän avoimesti. Aihe 'kehitys ja edistys' ei häviä huulilta, niin kuin se ei häviä nykymaailman lähes kaikenkielisten lehtien ja julkaisujen palstoilta. Älkäämme silti unohtako, että tähän aiheeseen liittyy toteamusten ja varmuuden lisäksi kysymyksiä ja levottomuutta. Jälkimmäiset eivät ole ensimmäisiä vähäpätöisempiä. Ne vastaavat inhimillisen tiedonhankinnan luonnetta. Ne vastaavat vielä enemmän ihmisen perustavanlaatuaista huolta ihmisestä, hänen ihmisyydestään, ihmisten tulevaisuudesta tämän maan päällä. Kirkko, jota eskatologinen usko ruokkii, pitää tätä huolta ihmisestä - hänen ihmisyydestään, ihmisten tulevaisuudesta maan päällä ja siis koko kehityksen ja edistyksen suunnasta - olennaisena omalle lähetystehtävälleen ja erottamattomasti siihen liittyvänä. Tämän huolenpidon alun kirkko löytää Jeesuksesta Kristuksesta itsestään, niin kuin evankeliumit todistavat. Hänessä se myös haluaa jatkuvasti kehittää sitä, kun se tulkitsee ihmisen tilannetta nykymaailmassa tärkeimpien aikamme merkkien mukaisesti.

16. EDISTYS VAI UHKA?

Jos siis tämä meidän aikamme, kristillisen aikakauden toisen vuosituhatosen loppua lähestyvä aika, ilmenee meille suuren

edistyksen aikana, samalla se ilmenee myös moninaisten uhkien aikana, joista kirkon on puhuttava kaikille hyvän tahdon ihmisille, joista sen on jatkuvasti keskusteltava heidän kanssaan. Ihmisen tilanne nykymaailmassa näyttää nimittäin olevan kaukana moraalijärjestyksen objektiivisista vaatimuksista, kaukana oikeudenmukaisuuden vaatimuksista ja sitäkin enemmän yhteiskunnallisesta rakkaudesta. Tässä ei ole kysymys muusta kuin siitä, mikä tuli ilmi jo Luojan ensimmäisissä ihmiselle suunnatuissa sanoissa, kun hän antoi hänelle maan, jotta hän ottaisi sen ”valtaansa”.²⁶ Kristus Herra vahvisti tämän ensimmäisen sanoman lunastuksen salaisuudessa. Sen Vatikaanin II kirkolliskokous ilmaisee erityisen kauniissa opeutuksessaan ihmisen ”kuninkaallisuudesta” eli hänen kutsumuksesta osallistua itse Kristuksen kuninkaalliseen tehtävään (*in munere regali*).²⁷ Tämän ”kuninkaallisuuden”, tämän ihmisen näkyvän «maailmanhallintavallan» olennainen merkitys, jonka itse Luoja antoi, on se, että etiikka on ensisijaista tekniikkaan nähden, persoona ensisijaista tavaraan nähden, henki ensisijaista materiaan nähden.

Siksi kaikkia nykykehityksen vaiheita täytyy myös perusteellisesti seurata, sen yksittäiset vaiheet on ikään kuin läpivalaistava juuri tästä näkökulmasta. Kyse on ihmisten kehityksestä eikä vain ihmisten käyttöön tulevien tavaroiden lisäämisestä. Niin kuin eräs nykyaikainen ajattelija asian ilmaisi ja kuten konsiili toisti, kyse ei ole siitä, että ”omistaa enemmän”, vaan siitä, että ”on enemmän”.²⁸ On nimittäin olemassa jo nyt hyvin todellinen

26 1. Moos. 1:26; vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, pastoraalikonstituutio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 74, 78: AAS 58 (1966), 1095s., 1101s.; Dekreetti *Inter mirifica* tiedotuksen välineistä, 6: AAS 50 (1964), 147.

27 Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinenstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 10, 36: AAS 57 (1965), 14s., 41s.

28 Vatikaanin II kirkolliskokous, Pastoraalikonstituutio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 35: AAS 58 (1966), 1053; Paavali VI, kiertokirje *Populorum progressio*, 14: AAS 59 (1967), 264; Puhe diplomaattikunnan edustajille (7. tammikuuta 1965): AAS 57 (1965), 232.

ja käsinkosketeltava vaara, että kun ihminen edistyy valtavasti tavaroiden maailman hallitsijana, hän kadottaa samalla valtansa olennaiset piirteet ja alistaa oman ihmisyytensä tavaroille eri tavoin, hän tulee itse – joskus havaitsematta sitä suoraan – koko yhteiskuntaelämän, tuotantosysteemin tai painostavan median manipulaation kohteeksi. Ihminen ei voi luopua itsestään, omasta paikastaan näkyvässä maailmassa, hän ei voi tulla tavaroiden orjaksi, talousjärjestelmien ja tuotannon orjaksi, omien aikaansaannostensa orjaksi. Puhtaasti materialistinen sivilisaatio – varmasti usein perustajiensa tarkoituksien vastaisesti – myy ihmisen tällaiseen orjuuteen. Nykyinen huoli ihmisestä pohjautuu varmasti tähän ongelmaan. Kyse ei ole vain abstraktista vastauksesta kysymykseen, kuka on ihminen, vaan koko elämän ja kulttuurin dynaamisuudesta, arjen eri tehtävien merkityksestä ja samalla monien kulttuurillisten, poliittisten, taloudellisten, yhteiskunnallisten, valtiollisten ja monien muiden ohjelmien perusteista.

Jos rohkenemme kuvata ihmisen tilannetta nykymaailmassa kaukaiseksi moraalisen järjestyksen objektiivisista vaatimuksista, kaukaiseksi oikeudenmukaisuuden vaatimuksista, ja sitäkin enemmän yhteiskunnallisesta rakkaudesta, tämä perustuu hyvin tunnettuihin tosiasioihin ja vertailuihin, jotka ovat jo moneen kertaan saaneet kaikua paavien sekä kirkolliskoukusten ja piispainsynodien lausunnoissa.²⁹ Aikamme ihmisen

29 Ks. Pius XII, Radiopuhe *Rerum novarum* -kiertokirjeen 50-vuotispäivänä 1. kesäkuuta 1941: AAS 33 (1941), 195–205; Joulun radiopuheet (24. joulukuuta 1941): AAS 34 (1942), 10–21; (24. joulukuuta 1942): AAS 35 (1943), 9–24; (24. joulukuuta 1943): AAS 36 (1944), 11–24; (24. joulukuuta 1944): AAS 37 (1945), 10–23; (24. joulukuuta 1947): AAS 40 (1948), 8–16; Puhe kardinaaleille (24. joulukuuta 1945): AAS 39 (1947), 7–17; Johannes XXIII, Kiertokirje *Mater et magistra*: AAS 53 (1961), 401–464; Kiertokirje *Pacem in terris*: AAS 55 (1963), 257–304; Paavali VI, Kiertokirje *Ecclesiam suam*: AAS 56 (1964), 609–659; Puhe YK:n yleiskokoukselle (4. lokakuuta 1965): AAS 57 (1965), 877–885; Kiertokirje *Populorum Progressio*: AAS 59 (1967), 257–299; Puhe Kolumbian maatyöläisille (campesinos) (23. elokuuta 1968): AAS 60 (1968),

tilanne ei tietenkään ole yhtenäinen, vaan hyvin moninainen. Eroilla on historialliset syynsä. Niillä on kuitenkin samanaikaisesti myös voimakas eettinen pohjavire.

Onhan hyvin tunnettu tosiasia, että kulutuskulttuurissa – kyse on nimenomaan rikkaista ja korkeasti kehittyneistä yhteiskunnista – on ylenpalttisesti sitä, mitä ihminen ja yhteiskunta tarvitsevat, kun taas toisaalta muut yhteiskunnat, tai ainakin niiden laajat sektorit, näkevät nälkää, ja joka päivä monia kuolee nälkään ja aliravitsemukseen. Käsi kädessä tämän kanssa kulkee tietynlainen vapauden väärinkäyttö joidenkin ihmisten taholta, mikä liittyy juuri eettisesti kontrolloimattomaan kulusasenteeseen, kun samalla rajoitetaan toisten vapautta, niiden jotka joutuvat kokemaan puutetta, jotka työnnetään kurjuuteen ja köyhyyteen.

Tämä yleisesti tunnettu vertailu ja vastakkainasettelu, johon vuosisatamme paavit, viimeksi Johannes XXIII ja Paavali VI,³⁰ ovat lausunnoissaan viitanneet, on ikään kuin Raamatun rikas mies ja köyhä Lasarus -vertauksen jättiläismäistä kehitystä (vrt. Luuk. 16:19ss). Ilmiön laajuus saa ajattelemaan finans-

619–623; Puhe Latinalaisen Amerikan piispoille (24. elokuuta 1968): AAS 60 (1968), 639–649; Puhe FAO:n kokoukselle (16. marraskuuta 1970): AAS 62 (1970), 830–814; Apostolinen kirje *Octogesima adveniens*: AAS 63 (1971), 401–441; Puhe kardinaaleille (23. kesäkuuta 1972): AAS 64 (1972), 496–505; Johannes Paavali II, Puhe Latinalaisen Amerikan piispojen kolmannelle yleiskokoukselle (28. tammikuuta 1979): AAS 71 (1979), 187ss.; Puhe intiaaneille Cuilapanissa (29. tammikuuta 1979): AAS 71 (1979), 207ss.; Puhe Guadalajaran työläisille (31. tammikuuta 1979): AAS 71 (1979), 221ss.; Puhe Monterreyn työläisille (31. tammikuuta 1979): AAS 71 (1979), 240ss.; Vatikaanin II kirkolliskokous, Julistus *Dignitatis humanae* uskonnonvapaudesta: AAS 58 (1966), 929–941; Pastoraalikonstituutio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*: AAS 58 (1966), 1025–1115, Piispainsynodin asiakirja *Oikeudenmukaisuudesta maailmassa*: AAS 63 (1971), 923–941.

30 Ks. Johannes XXIII, Kiertokirje *Mater et Magistra*: AAS 53 (1961), 418ss.; Kiertokirje *Pacem in terris*: AAS 55 (1963), 289ss.; Paavali VI, Kiertokirje *Populorum Progressio*: AAS 59 (1967), 257–299.

sien, rahan, tuotannon ja kaupankäynnin struktuureja ja mekanismeja, jotka poliittisiin paineisiin tukeutuen hallitsevat maailmantaloutta. Nämä struktuurit ja mekanismit osoittautuvat kykenemättömiksi poistamaan epäoikeudenmukaisia yhteiskunnallisia järjestelmiä, jotka on peritty menneisyydestä, kykenemättömiksi vastaamaan nykyajan kiireellisiin haasteisiin ja eettisiin vaatimuksiin. Alistamalla ihmisen tämän itsensä luomiin jännitteisiin, tuhlaamalla kiihtyvässä määrin materia- ja energiavaroja sekä vaarantamalla luonnollisen geofyyysisen ympäristön nämä struktuurit aiheuttavat samalla sen, että kurjuus ja siihen liittyvä epätoivo, turhautuminen ja katkeruus jatkuvasti laajenevat.³¹

Olemme suuren draaman edessä, joka ei voi jättää ketään välinpitämättömäksi. Subjekti, joka yhtäältä yrittää saavuttaa maksimihyödyn ja toisaalta maksaa siitä vahingon ja turmeltumisen hinnan, on aina kuitenkin ihminen. Se, että köyhien läheisyydessä on etuoikeutettuja alueita, että on olemassa korkeasti kehittyneitä maita, jotka keräävät ylenmääräisesti omaisuutta ja joiden rikkaus aiheuttaa usein väärinkäytön takia erilaisia ongelmia, kärjistää draamaa entisestään. Inflaation kuume ja työttömyyden rutto – siinä muita esimerkkejä siitä moraalisesta epäjärjestyksestä, joka korostuu nykymaailman tilanteessa, joka siis vaatii rohkeita ja luovia ratkaisuja, jotka ovat sopuisoinnussa ihmisen aidon arvokkuuden kanssa.³²

Tämä tehtävä ei ole mahdoton toteuttaa. Laajasti ymmärretyn solidaarisuuden periaatteen on oltava tässä innoituksena tehokkaalle oikeiden instituutioiden ja oikeiden mekanismien etsi-

31 Johannes Paavali II, Saarna Santo Domingossa (25. tammikuuta 1979), 3: AAS 71 (1979), 157ss.; Puhe intiaaneille ja maatyöläisille (campe-sinos) Oaxacassa (29. tammikuuta 1979), n. 2: AAS 71 (1979), 207ss.; Puhe Monterreyn työläisille (31. tammikuuta 1979), n. 4: AAS 71 (1979), 242.

32 Vrt. Paavali VI, Apostolinen kirje *Octogesima adveniens*, 42: AAS 63 (1971), 431.

miselle. Kyse on kaupankäynnin alasta, jossa täytyy noudattaa terveen kilpailun lakeja. Kyse on myös laajemmasta ja välitömämmästä rikkauksien jakamisesta ja niiden hallinnasta, jotta talouskasvussa jälkeen jääneet kansat voisivat tyydyttää perustarpeensa ja myös kehittyä asteittain ja tehokkaasti. Tätä vaikeaa tietä pitkin, eli välttämättömien talouselämän rakenteiden muutosten tietä, voi kulkea vain todellisen mielen, tahdon ja sydämen kääntymyksen hinnalla. Tämä tehtävä vaatii päätäväistä sitoutumista yksittäisiltä ihmisiltä sekä vapailta ja solidaarisilta kansoilta. Liian usein vapaus sekoitetaan yksilön tai yhteisön hyödyn tavoittelun vaistoon tai jopa taistelun ja hallitsemisen vaistoon, niiden ideologisesta värityksestä riippumatta. On ilmiselvää asia, että nämä vaistot ovat olemassa ja toimivat, mutta mikään todella inhimillinen talous ei ole mahdollinen, jos ihmisen syvemmät voimat, jotka määrittävät kansojen todellisen kulttuurin, eivät ohjaa ja hallitse niitä. Näistä lähteistä on synnyttävä ponnistus, jossa ihmisen todellinen vapaus saa ilmaisun ja joka pystyy turvaamaan sen myös talouden alueella. Talouden kehitystä ja kaikkia sen oikeaan toimintaan vaikuttavia asioita on suunniteltava ja toteutettava yksittäisten ihmisten ja kansojen yleismaailmallisen ja solidaarisen kehityksen näkökulmasta, niin kuin edeltäjäni Paavali VI vakuuttavasti muistutti *Populorum progressiosa*. Jos tämä puuttuu, silloin itse "taloudellisen edistyksen" kategoria tulee yläkategoriaksi, joka alistaa omille puolueellisille vaatimuksillaan koko ihmiselämän, tukehduuttaa ihmisen ja jakaa yhteiskuntia kaatuakseen lopulta omiin jännitteisiinsä ja ylilyönteihinsä.

Näiden tehtävien toteuttamisen mahdollisuudesta todistavat tietyt tosiasiat ja saavutukset, joita on tässä vaikea yksityiskohteisemmin luetella. Yksi on varma: moraalisen vastuun tajua on syvennettävä, se on otettava ja määriteltävä tämän valtaisan alan perustaksi, ihmisen on otettava moraalinen vastuu. Ihmisen, aina ja vain ihmisen. Meille kristityille tästä vastuusta tulee erityisen ilmeinen, kun palautamme mieleemme – ja se on jatkuvasti palautettava mieleen – kuvan viimeisestä tuomiosta

Matteuksen evankeliumissa kerrottujen Kristuksen sanojen mukaan (vrt. Matt. 25:31ss.).

Tätä eskatologista kuvaa täytyy jatkuvasti "soveltaa" ihmisen historiaan, siitä täytyy aina tehdä ihmisen tekojen mitta, ikään kuin olennainen lista kysymyksiä itse kunkin omantunnon tutkiskelua varten: "Minun oli nälkä, mutta te ette antaneet minulle ruokaa. (...) Minä olin alasti, mutta te ette vaatettaneet minua. Minä olin sairas ja vankilassa, mutta te ette käyneet minua katsomassa." (Matt. 25:42s.) Nämä sanat tulevat vielä vakavammiksi, kun ajattelemme, että leivän ja kulttuuriavun sijasta uusille, itsenäiseen elämään kasvaville kansakunnille tai valtioille annetaan uudenaikaisia aseita, tuhon välineitä aseellisiin konflikteihin ja sotiin, joita ei niinkään vaadi oikeutetusti kuuluvien oikeuksien ja suvereeniuden puolustaminen vaan pikemminkin erityyppinen soviniismi, imperialismi ja uskolonialismi. Me kaikki tiedämme hyvin, että kurjuuden ja nälän alueet, joita maailmassamme on, voitaisiin äkkiä tehdä hedelmällisiksi, jos suunnattoman suuret aseinvestoinnit, jotka palvelevat sotaa ja tuhoa, vaihdettaisiin elämää palveleviin elintarvikeinvestointeihin.

Tämä mietiskely jää ehkä osin "abstraktiksi". Ehkä se antaa jollekin oman syyllisyytensä unohtavalle "osapuolelle" tilaisuuden syyttää toista. Ehkä se saa aikaan myös uusia syytöksiä kirkkoa kohtaan. Kirkko, joka ei käytä muita kuin hengen aseita, sanan ja rakkauden aseita, ei voi luopua tästä käskystä: "Julista sanaa, astu esiin sopivaan ja sopimattomaan aikaan" (2. Tim. 4:2). Siksi se ei lakkaa pyytämästä jokaista osapuolta, pyytämästä kaikkia Jumalan ja ihmisen nimessä: Älkää tappako! Älkää valmistelko ihmisille tuhoa ja hävitystä! Ajatelkaa nälkää ja kurjuutta kärsiviä veljiänne! Kunnioittakaa jokaisen arvokkuutta ja vapautta!

17. IHMISOIKEUDET: "KIRJAIN" VAI "HENKI"

Vuosisatamme on tähän asti ollut ihmisen suurten epäonnistumisten vuosisata, ei vain suuren materiaalisen vaan myös moraalisen tuhon, ehkä juuri ennen kaikkea moraalisen tuhon vuosisata. Tässä suhteessa ei varmasti ole helppoa vertailla aikakausia ja vuosisatoja, sillä se on riippuvaista muuttuvista historiallisista kriteereistä. Silti on todettava ilman näitä vertailujakin, että tähän asti tämä on ollut vuosisata, jona ihmiset ovat aiheuttaneet toisilleen valtavan paljon vahinkoa ja kärsimystä. Onko tämä prosessi määrätietoisesti pysäytetty? Joka tapauksessa on vaikea olla tuntematta arvostusta ja syvää toivoa paremmasta tulevaisuudesta, kun muistaa ponnistuksen, jonka ansiosta Yhdistyneiden Kansakuntien järjestö syntyi, jotta voitaisiin määritellä ja vahvistaa objektiiviset ja rikkomattomat ihmisoikeudet ja jotta jäsenvaltiot velvoittaisivat toisiaan noudattamaan niitä. Lähes kaikki nykyvaltiot hyväksyivät ja ratifioivat tämän sitoumuksen, minkä pitäisi taata, että ihmisoikeuksista tulee kaikkialla maailmassa perustavanlaatuinen periaate työlle ihmisen hyväksi.

Kirkon ei tarvitse erikseen todistella, kuinka vahvasti tämä kysymys liittyy sen omaan lähetystehtävään nykymaailmassa. Se on myös yhteiskunnallisen ja kansainvälisen rauhan perustana, kuten Johannes XXIII, Vatikaanin II kirkolliskokous ja Paavali VI ovat yksityiskohtaisissa asiakirjoissa todenneet. Rauha on lopulta ihmisen rikkomattomien oikeuksien kunnioittamista – rauha on oikeudenmukaisuuden teko -, sota taas syntyy näiden oikeuksien rikkomisesta ja johtaa niiden entistä vakavampaan rikkomiseen. Jos ihmisoikeuksia rikotaan rauhan aikana, kyseessä on erityisen tuskallinen ja edistyksen näkökulmasta käsittämätön ilmaus ihmisen vastaisesta taistelusta. Sitä ei voi mitenkään sovittaa yhteen minkään itseään "humanistiseksi" kutsuvan ohjelman kanssa. Mutta mikä yhteiskunnallinen, poliittinen tai kulttuurillinen ohjelma voisi luopua tällaisesta itseymmärryksestä? Olemme syvästi vakuuttuneita, ettei

tämän päivän maailmassa ole sellaista ohjelmaa, jossa ihmistä ei asetettaisi etusijalle, vaikka maailmankatsomukselliset ideologiat ovatkin ristiriidassa keskenään.

Jos siis tällaisista lähtökohdista huolimatta ihmisoikeuksia rikotaan eri tavoin, jos olemme käytännössä keskitysleirien, raiskausten, kidutusten, terrorismin ja kaikenlaisen syrjinnän todistajia, tämän täytyy olla seurausta toisista perusteista, sellaisista, jotka kaivavat maata näiden nykyaikaisten humanististen ohjelmien ja järjestelmien alta sekä usein tekevät ne tehottomiksi. Siksi niitä on välttämättä jatkuvasti tarkistettava objektiivisten ja rikkomattomien ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Yhdistyneiden Kansakuntien syntyyn liittyvä Ihmisoikeuksien julistus ei varmasti pyrkinyt ainoastaan irtautumaan viimeisen maailmansodan kauheista kokemuksista, vaan myös luomaan perustan jatkuvalla ohjelmien, järjestelmien ja hallintotapojen tarkistamiselle juuri tästä ainoasta perustavasta näkökulmasta: mikä on ihmisen hyvä – yhteisössä elävän yksityisen ihmisen hyvä. Tämän on yhteisen hyvän perustavanlaatuisena tekijänä oltava kaikkien ohjelmien, järjestelmien ja hallintotapojen olennainen kriteeri. Päinvastaisessa tapauksessa ihmiselämä on rauhankin aikana tuomittu monenlaiseen kärsimykseen, ja sen myötä kehittyvät erilaiset väkivallan, totalitarismin, neokolonialismin ja imperialismin muodot, jotka uhkaavat samalla kansojen yhteiseloä. On nimittäin tyypillistä, ja historian kokemus on vahvistanut sen moneen kertaan, että ihmisoikeuksien rikkominen kulkee käsi kädessä kansan oikeuksien rikkomisen kanssa. Ihminen liittyy kansaan orgaanisin sitein ikään kuin laajaan sukuun.

Jo tämän vuosisadan ensimmäisellä puoliskolla, jolloin kehittyivät erilaiset totalitaristiset valtiojärjestelmät - jotka tunnustusti johtivat hirvittäväan sotakatastrofiin -, kirkko muotoili selvästi kantansa niihin hallintojärjestelmiin, jotka näennäisesti

toimivat suuremman hyvän eli valtion edun vuoksi – historia taas näytti, että kyse oli vain tietyn valtion itsensä samaistaneen puolueen edusta³³ – rajoittaessaan kansalaisten oikeuksia, riistäessään heiltä juuri ne rikkomattomat ihmisoikeudet, jotka vuosisatamme puolivälin tienoilla muotoiltiin kansainvälisellä foorumilla. Iloiten tästä saavutuksesta kaikkien hyvän tahdon ihmisten kanssa, oikeudenmukaisuutta ja rauhaa todella rakastavien ihmisten kanssa, kirkon, joka on tietoinen siitä, että pelkkä ”kirjain” voi myös tappaa, kun taas vain ”henki tekee eläväksi” (2. Kor. 3:6), on näiden hyvän tahdon ihmisten kanssa jatkuvasti kysyttävä, tarkoittaako Ihmisoikeuksien julistus ja sen ”kirjaimen” hyväksyntä kaikkialla samalla sen ”hengen” toteuttamista. Syntyy nimittäin perusteltuja pelkoja siitä, että olemme hyvin usein vielä kaukana sen toteuttamisesta, että yhteiskunnallisen ja julkisen elämän henki on tuskallisessa ristiriidassa ihmisoikeuksien julistetun ”kirjaimen” kanssa. Jos näin on, tällaiseen yhteiskunnalle raskaaseen asiointilaan vaikuttaneet ihmiset ovat siitä erityisen vastuullisia näiden yhteiskuntien ja samalla ihmisen historian edessä.

Valtion olennainen merkitys poliittisena yhteisönä perustuu siihen, että koko yhteiskunta tai kansa, joka sen luo, tulee oman kohtalonsa herraksi ja valtiaaksi. Tämä merkitys ei toteudu, jos sen sijaan, että yhteiskunta tai kansa osallistuisi moraalisesti vallankäyttöön, näemme tietyn ryhmän hallitsevan kaikkia muita yhteiskunnan jäseniä. Nämä asiat ovat hyvin olennaisia aikanamme, jona ihmisten yhteiskunnallinen tietoisuus ja samalla kansalaisten tarve oikeanlaiseen yhteisön poliittiseen elämään osallistumiseen ovat kasvaneet valtavasti. Tässä yhteydessä on otettava huomioon kunkin kansan todelliset olosuh-

33 Vrt. Pius XI, Kiertokirje *Quadragesimo Anno*: AAS 28 (1931), 213; Kiertokirje *Non abbiamo bisogno*: AAS 23 (1931), 235–312; Kiertokirje *Divini Redemptoris*: AAS 29 (1937), 65–106; Kiertokirje *Mit Brennender Sorge*: AAS 29 (1937), 145–167; Pius XII, Kiertokirje *Summi Pontificatus*: AAS 31 (1939), 413–453.

teet ja voimakkaan julkisen vallan välttämättömyys.³⁴ Nämä ovat ensisijaisen tärkeitä kysymyksiä itse ihmisen edistyksen ja ihmisyyden kokonaisvaltaisen kehityksen näkökulmasta.

Kirkko on aina opettanut velvollisuutta toimia yhteisen hyvän puolesta, ja siten se on kasvattanut hyviä kansalaisia jokaiseen valtioon. Kirkko on myös aina opettanut, että vallanpitäjän perustavanlaatuinen velvollisuus on huolehtia yhteiskunnan yhteisestä hyvästä: tästä johtuvat vallanpitäjän perusoikeudet. Mutta juuri näiden objektiivisen eettisen järjestyksen edellytysten nimissä vallanpitäjän oikeuksia ei voi ymmärtää muuten kuin objektiivisten ja rikkomattomien ihmisoikeuksien kunnioituksen perusteella. Yhteinen hyvä, jota vallanpitäjä valtiossa palvelee, toteutuu täysin vain silloin, kun kaikki kansalaiset ovat varmoja oikeuksistaan. Ilman tätä yhteiskunta hajoaa, kansalaiset asettuvat vallanpitäjää vastaan, tai sitten ajaututaan sortoon, pelotteluun, väkivaltaan ja terrorismiin, josta vuosisatamme totalitaristiset järjestelmät ovat antaneet tarpeeksi esimerkkejä. Siten ihmisoikeuksien periaate koskettaa syvästi kaikkea yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden alaan kuuluvaa ja on oikeudenmukaisuuden mittapuu poliittisten organismien elämässä.

Ihmisoikeuksien joukkoon luetaan syystäkin oikeus uskonnonvapauteen ja omantunnonvapauteen. Vatikaanin II kirkolliskokous piti erityisen välttämättömänä melko laajan julistuksen työstämistä tästä aiheesta. Asiakirjassa *Dignitatis humanae*³⁵ ilmaistiin teologisen kysymyksenasettelun lisäksi luonnonoikeuden näkökulma eli ”puhtaan inhimillinen” kanta, joka perustuu ihmisen kokemukseen, hänen järkeensä ja tajuun ihmisen arvokkuudesta. Uskonnonvapauden rajoittaminen ei ole vain tuskallinen kokemus niille henkilöille ja yhteisöille, joiden vapautta rajoitetaan, vaan ennen kaikkea se hyökkää itse

34 Ks. Pastoraalikonstituitio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 31: AAS 58 (1966), 1050.

35 AAS 58 (1966), 929–946.

ihmisarvoa vastaan riippumatta tunnustetusta uskonnosta tai maailmankatsomuksesta. Uskonnonvapauden rajoittaminen ja rikkominen ovat ristiriidassa ihmisen arvokkuuden ja hänen objektiivisten oikeuksiensa kanssa. Edellä mainittu kirkolliskokouksen asiakirja sanoo kyllin selvästi, mikä on tällaista uskonnonvapauden rajoittamista ja rikkomista. Kyseessä on epäilemättä radikaali epäoikeudenmukaisuus sitä kohtaan, mikä on ihmisessä erityisen syvää, mikä on autenttisen inhimillistä. Onhan niin, että epäuskon, uskonnottomuuden ja ateismin ilmiöt inhimillisinä ilmiöinä ovat ymmärrettävissä vain suhteessa uskonnon ja uskon ilmiöihin. On siis vaikea edes "puhtaan inhimillisestä" näkökulmasta hyväksyä sellaista kantaa, jonka mukaan vain ateismilla on kansalaisyhteiskunnan julkisessa ja yhteiskunnallisessa elämässä, kun taas uskovia ihmisiä ikään kuin periaatteesta hädin tuskin siedetään tai kohdellaan "toisen luokan" ihmisinä, tai heiltä jopa – kuten on jo tapahtunut – evätään kokonaan kansalaisyhteiskunnan oikeudet.

Tätä aihetta on myös käsiteltävä, edes lyhyesti, koska sekin liittyy ihmisen tilanteen kokonaiskuvaan nykymaailmassa ja koska sekin todistaa siitä, kuinka ennakkoluulojen ja moninaisen epäoikeudenmukaisuuden raskauttava tilanne on. Se, että pidättäydymme menemästä yksityiskohtiin alueella, jolla meillä olisi siihen erityinen oikeus ja velvollisuus, johtuu ennen kaikkea siitä, että yhdessä kaikkien niiden kanssa, jotka kärsivät syrjinnästä ja vainosta Jumalan nimen tähden, meitä johtaa usko Kristuksen ristin lunastavaan voimaan. Silti virkani puolesta haluan kaikkien maailman uskovien ihmisten nimissä kääntyä niiden puoleen, joista millä tahansa tavalla riippuu yhteiskunnallisen ja julkisen elämän järjestäminen, ja pyytää heiltä palavasti uskonnon ja kirkon työn kunnioittamista. Emme pyydä mitään etuoikeutta, vaan perusoikeuden kunnioittamista. Tämän oikeuden toteuttaminen on yksi ihmisen edistyksen perustavanlaatuisista kriteereistä jokaisessa hallintojärjestelmässä, yhteiskunnassa, systeemissä tai ympäristössä.

IV KIRKON LÄHETYSSTEHTÄVÄ JA IHMISEN KOHTALO

18. KIRKON HUOLI IHMISEN KUTSUMUKSESTA KRISTUKSESSA

Tämä väkisinkin lyhyt katsaus ihmisen tilanteeseen nykymaailmassa ohjaa ajatuksemme ja sydämemme yhä enemmän Jeesukseen Kristukseen, lunastuksen salaisuuteen, johon kysymys ihmisestä on kirjoitettu erityisellä totuuden ja rakkauden voimalla. Kun kerran Kristus ”tavallaan yhdistyi jokaiseen ihmiseen”,³⁶ kirkko eläytyy syvimmin omaan olemukseensa ja lähetystehtäväänsä syventyessään tähän salaisuuteen, sen rikkaaseen ja yleismaailmalliseen kieleen. Apostoli ei turhaan nimittänyt kirkkoa Kristuksen ruumiiksi (ks. 1. Kor. 6:15, 11:3, 12:12s.; Ef. 1:22s., 2:15s., 4:4s., 5:30; Kol. 1:18, 3:15; Room. 12:4s., Gal. 3:28). Jos tämä Kristuksen mystinen ruumis on – niin kuin kirkolliskokouskin koko raamatulliseen ja patristiseen traditioon perustuen opettaa – Jumalan kansa, se tarkoittaa, että Kristukselta tuleva elämän henkäys koskettaa siinä tavallaan jokaista ihmistä. Tällä tavalla myös kääntyminen ihmistä kohti, hänen tosiasiallisia ongelmiaan, toiveitaan ja kärsimyksiään, saavutuksiaan ja lankeemuksiaan kohti, saa aikaan sen, että kirkko itse ruumiina, organismina ja sosiaalisena yksikkönä saa havaita niitä jumalallisia vaikutuksia, valoja ja Hengen voimaa, jotka tulevat ristiinnaulitulta ja ylösnousseelta Kristukselta.

36 Pastoraalikongregaatiosuunnitelma kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 22: AAS 58 (1966), 1042.

Juuri siksi kirkko elää omaa elämäänsä. Kirkolla ei ole muuta elämää kuin se, jonka sen Herra ja Ylkä sille antaa. Juuri siksi kirkonkin on oltava yhdistynyt jokaiseen ihmiseen, kun kerran Kristus yhdistyi ihmiseen lunastuksen salaisuudessa.

Tämä Kristuksen yhdistyminen ihmiseen on itse itsessään salaisuus, josta syntyy ”uusi ihminen”, joka on kutsuttu osallistumaan Jumalan elämään (vrt. 2. Piet. 1:4) ja luotu uudesti Kristuksessa armon ja totuuden täyteyteen (vrt. Ef. 2:10; Joh. 1:14, 16). Kristuksen yhdistyminen ihmiseen on voima ja voiman lähde, kuten pyhä Johannes niin ytimekkäästi sanoi evankeliuminsa esipuheessa: Sana antoi ”kaikille, jotka ottivat hänet vastaan, voiman tulla Jumalan lapsiksi” (Joh. 1:12). Tämä on voima, joka muuttaa ihmisen sisältäpäin, uuden elämän periaate, elämän, joka ei tuhoutu eikä pääty vaan jatkuu ikuisen elämään (vrt. Joh. 4:14). Tämä elämä, jonka Isä on luvannut ja antanut jokaiselle ihmiselle Jeesuksessa Kristuksessa, ikuisessa ja ainosyntyisessä Pojassa, joka tuli lihaksi ja syntyi ajan täytyessä Neitsyt Mariasta (vrt. Gal. 4:4), on ihmisen kutsumuksen lopullinen täyttymys. Se on ikään kuin sen ”kohtalon” täyttymys, jonka Jumala on valmistanut hänelle ikuisuudesta. Tämä ”jumalallinen kohtalo” lyö tiensä läpi tämän maailman ”ihmiskohtalon” arvoituksista ja kysymysmerkeistä, vinoutumista ja harharetkistä huolimatta. Siinä missä ne kaikki vievät – kaikesta tämän elämän rikkaudesta huolimatta – väkisin ja välttämättä kuoleman rajalle ja ihmisruumiin tuhoutumisen kynnykselle, Kristus näyttäytyy meille tämän kynnyksen toiselta puolen: ”Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, ... ei ikinä kuole.” (Joh. 11:25s.) Ristiinnaulitussa, hautaan lasketussa ja lopulta ylösnousseessa Jeesuksessa Kristuksessa ihmiselle koitti ”autuaan ylösnousemuksen toivo”, ”lupaus tulevasta kuolemattomuudesta” (vrt. Messu kuolleiden puolesta, prefaatio) Jumalassa, jonka luokse ihminen kulkee ruumiin kuoleman läpi, jakaen koko näkyvän luomakunnan kanssa sen välttämättömyyden, jonka alainen materia on. Ymmärrämme ja yritämme ymmärtää yhä perusteellisemmin sen totuuden

voiman, jonka Lunastaja sisällytti lauseeseen: "Henki yksin tekee eläväksi, lihasta ei ole mitään hyötyä" (Joh. 6:63). Nämä sanat, toisin kuin miltä saattaa näyttää, ilmaisevat suurimman tunnustuksen ihmiselle: ruumiille, jonka Henki tekee eläväksi!

Kirkko elää todeksi tämän todellisuuden, tämän ihmistä koskevan totuuden, joka tekee mahdolliseksi ylittää tämänpuoleisuuden rajat ja samalla ajatella erityisellä rakkaudella ja huolella sitä, mikä määrittää ihmiselämää tässä ajassa, ihmishengen elämää, jossa ilmenee se ikuinen levottomuus, josta pyhä Augustinus kirjoitti: "Sinä olet luonut meidät yhteytesi, ja sydämemme on vailla rauhaa siihen asti, kunnes se löytää levon sinussa."³⁷ Tässä luovassa levottomuudessa sykkii se, mikä on syvimmin inhimillistä: totuuden etsintä, kyltymätön hyvyyden tarve, vapauden nälkä, kauneuden kaipuu, omantunnon ääni. Kirkko, joka pyrkii katsomaan ihmistä "itse Kristuksen silmin", tulee yhä uudestaan tietoiseksi siitä, että se on suuren aarteen haltija, aarteen, jota ei saa hukata vaan jonka pitää jatkuvasti kasvaa. Herra Jeesus sanoi nimittäin: "Joka ei yhdessä minun kanssani kokoa, se hajottaa" (Matt. 12:30). Tämä ihmisyyden aarre - jota syventää "Jumalan lapseuden" (vrt. Joh. 1:12) sanoinkuvaamaton salaisuus, ainosyntyisessä Jumalan Pojassa lapseksi ottamisen armo (vrt. Gal. 4:5), jonka kautta sanomme Jumalalle "Abba, Isä" (Gal. 4:6; Room. 8:15) - on samalla vahva voima, joka yhdistää kirkon sisältäpäin ja antaa merkityksen kaikelle sen toiminnalle. Siinä kirkko yhdistyy Jeesuksen Kristuksen Henkeen, siihen Pyhään Henkeen, jonka Lunastaja lupasi ja jonka hän jatkuvasti antaa, jonka lähettäminen - joka ilmoitettiin helluntaipäivänä - jatkuu edelleen. Ihmissä ilmenevät Hengen voimat (vrt. Room. 15:13; 1. Kor. 1:24), Hengen lahjat (Jes. 11:2s., Ap.t. 2:38), Pyhän Hengen hedelmät (vrt. Gal. 5:22s.). Meidän aikamme kirkko toistaa yhä palavammin pyhällä itsepintaisuudella: *Veni, Sancte Spiritus!* Tule! Saavu! *"Pese meistä saastainen! Vihmo kuiva, kuumeinen!*

37 *Confessiones*, 1:1: CSEL 33, s. 1.

Terveeksi tee haavainen! Jäykkä meissä taivuta! Kylmä meissä lämmitä! Vääristynyt ojenna!" (Helluntain sekvenssi).

Tämä Hengen avuksi huutaminen on vastaus kaikille aikamme "materialismeille". Ne nimittäin synnyttävät moninaista tyydyttämättömyyttä ihmissydämessä. Tämä avunhuuto kuuluu eri puolilta ja näyttää myös tuottavan hedelmää eri tavoin. Voiko sanoa, että tässä avunhuudossa kirkko ei ole yksin? Näin voi sanoa, kun kerran "tarpeensa" hengellisiin asioihin ilmaisevat myös ihmiset, jotka ovat kirkon näkyvien rajojen ulkopuolella.³⁸ Eikö tämä ole samalla todiste siitä kirkkoa koskevasta totuudesta, jota kirkolliskokous konstituutiossa *Lumen gentium* niin terävästi korosti opettaessaan, että kirkko on sakramentti, mitä läheisimmän Jumala-yhteyden ja koko ihmiskunnan ykseyden merkki ja välikappale?³⁹ Tämä Hengen avuksi huutaminen ja Hengen pyytäminen ei ole mitään muuta kuin jatkuvaa astumista sisään lunastuksen salaisuuden täyteen ulottuvuuteen, jossa Kristus yhdistyneenä Isään ja jokaiseen ihmiseen antaa meille jatkuvasti sen Hengen, joka antaa meille Jumalan lapseuden tunteen ja ohjaa meidät Isää kohti (vrt. Room. 8:15; Gal. 4:5). Siksi meidän aikakautemme kirkon - aikakauden, jolla on erityisesti Hengen nälkä, koska sillä on oikeudenmukaisuuden, rauhan, rakkauden, hyvyyden, rohkeuden, vastuun, ihmisen arvokkuden nälkä -, on erityisellä tavalla keskityttävä ja kokoonnuttava tämän salaisuuden ympärille ja löydettävä siitä omalle lähetystehtävälleen välttämätön valo ja voima. Jos nimittäin – kuten aiemmin sanottiin – ihminen on kirkon jokapäiväisen elämän tie, niin kirkon on oltava jatkuvasti tietoinen siitä Jumalan lapseksi ottamisen arvosta, jonka ihminen saa Kristuksessa Pyhän Hengen armon kautta (vrt. Room. 8:15; Gal. 4:5) ja siitä ennaltamääräämisestä armoon ja kirkkauteen (vrt. Room. 8:30), josta tuli hänen osansa kaiken sen kautta, mistä hänen

38 Ks. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 16: AAS 57 (1965), 20.

39 Sama, 1: AAS 57 (1965), 5.

elämänsä maan päällä koostuu. Mietiskellen tätä kaikkea yhä uudelleen, ottaen sen vastaan yhä tietoisemmalla uskolla ja yhä päättäväisemmällä rakkaudella, kirkko tekee itsestään samalla kykenevän siihen ihmisen palvelemiseen, mihin itse Kristus Herra sitä kutsuu, kun hän sanoo, ettei ”Ihmisen Poikakaan tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan” (Matt. 20:28). Kirkko täyttää tämän palvelutehtävänsä, osallistuen oman Mestarinsa ja Lunastajansa kolminkertaiseen palvelutehtävään (*in triplici munere*). Juuri tämän raamatulliselle pohjalle nojaavan opin Vatikaanin II kirkolliskokous toi täyteen valoon, kirkon elämän suureksi hyödyksi. Kun nimittäin tulemme tietoisiksi tästä osallisuudesta Kristuksen kolminkertaiseen lähetystehtävään, hänen kolminkertaiseen palvelutehtävänsä –papilliseen, profeettalliseen ja kuninkaalliseen⁴⁰ – ymmärrämme samalla paremmin, mitä kirkon on palveltava suurena yhdyskuntana ja Jumalan kansan yhteisönä maan päällä, ja miten jokaisen meistä on osallistuttava tähän lähetys- ja palvelutehtävään.

19. KIRKON VASTUU TOTUUDESTA

Näin siis kirkko näyttäytyy meille – Vatikaanin II kirkolliskokouksen pyhän opetuksen valossa – yhteiskunnallisena subjektina, joka on vastuussa Jumalan totuudesta. Kuuntelemme syvästi liikuttuneina itse Kristusta, kun hän sanoo: ”Sana, jonka te kuulette, ei ole minun omani, vaan Isän, joka on minut lähettänyt” (Joh. 14:24). Eikö näissä Mestarimme sanoissa ole havaittavissa vastuu ilmoitetusta totuudesta, joka on itse Jumalan ”omaisuutta”, kun kerran hänkin, ”ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä” (Joh. 1:18), välittäessään totuutta profeettana ja opettajana, tuntee tarvetta korostaa toimivansa uskollisena sen jumalalliselle lähteelle? Tämän saman uskollisuuden on oltava kirkon uskon perustavanlaatuinen ominaisuus, sekä silloin, kun kirkko opettaa, että silloin, kun se tunnustaa uskonsa. Usko erityisenä ihmishenkeen vuodatettuna

40 Ks. Sama, 31–36: AAS 57 (1965), 37–42.

yliluonnollisena hyveenä tekee meidät osallisiksi Jumalan tuntemisesta vastauksena hänen ilmoitettuun sanaansa. Juuri siksi on välttämätöntä, että kirkko pysyy tämän uskon tunnustamisessa ja opettamisessa tiukasti uskollisena Jumalan totuudelle⁴¹ ja että tämä uskollisuus ilmaisisi itsensä elävän uskonkuuliaisuuden asenteena, joka on järjen kanssa sopusoinnussa.⁴² Taa-takseen tämän uskollisuuden jumalalliselle totuudelle Kristus itse lupasi kirkolle Totuuden Hengen erityisen avun, hän varusti erehtymättömyyden lahjalla⁴³ ne, joille hän antoi tehtäväksi tämän totuuden välittämisen ja opettamisen (vrt. Matt. 28:19) – niin kuin Vatikaanin I kirkolliskokous selkeästi määritteli⁴⁴ ja Vatikaanin II kirkolliskokous toisti⁴⁵ – samoin hän varusti koko Jumalan kansan erityisellä uskontajulla.⁴⁶

Näin meistä on tullut osallisia Kristus-profeetan lähetysteh-tävään, jota toteuttaessamme palvelemme yhdessä hänen kanssaan Jumalan totuutta kirkossa. Vastuu tästä Jumalan totuudesta merkitsee samaan aikaan sen rakastamista ja pyr-kimystä sen parempaan ymmärtämiseen, jotta siitä tulee lähei-sempi sekä meille itsellemme että muille koko sen pelastavassa voimassa, loistossa, syvyydessä ja samalla yksinkertaisuudessa. Rakkauden ja pyrkimyksen totuuden ymmärtämiseen täytyy kulkea käsi kädessä, niin kuin kirkon pyhien elämä todistaa.

41 Ks. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Dei Verbum* jumalallisesta ilmoituksesta, 5, 10, 21: AAS 58 (1966), 819; 822; 827s.

42 Ks. Vatikaanin I kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Dei Fili-us* katolisesta uskosta, luku 3: *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, Ed. Istituto per le Scienze Religiose, Bologna 1973, s. 807.

43 Ks. Vatikaanin I kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Pastor aeternus* Kristuksen kirkosta, ed. cit., s. 811–816; Vatikaanin II kirkol-liskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 25: AAS 57 (1965), 30s.

44 Ks. Vatikaanin I kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Pastor aeternus* Kristuksen kirkosta, kuten yllä.

45 Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gen-tium* Kirkosta, 18–27: AAS 57 (1965), 21–33.

46 Sama, 12, 35: AAS 57 (1965), 16–17; 40–41.

Eniten autenttista valoa, joka valaisee Jumalan totuutta ja tuo hänen todellisuutensa lähelle, ovat aina saaneet ne, jotka ovat lähestyneet tätä totuutta kunnioituksella ja rakkaudella. Tämä on ollut ennen kaikkea rakkautta Kristukseen, Jumalan totuuden elävään Sanaan, se on toisaalta ollut rakkautta tuon totuuden inhimilliseen ilmaisuun evankeliumissa, traditiossa ja teologiassa. Tänäänkin tarvitaan tällaista ymmärrystä ja tällaista Jumalan sanan tulkintaa, tällaista teologiaa. Teologialla on aina ollut ja on edelleen valtava merkitys sen kannalta, että kirkko – Jumalan kansa – voisi rakentavasti ja hedelmällisesti osallistua Kristuksen profeettalliseen tehtävään. Siksi teologit Jumalan totuuden palvelijoina, jotka omistavat tutkimuksensa ja työnsä sen ymmärtämiseksi yhä paremmin, eivät voi koskaan menettää näköpiiristään sitä palvelutehtävänsä merkitystä kirkossa, joka sisältyy käsitteeseen *intellectus fidei*. Tämä käsite toimii ikään kuin kahteen suuntaan: *intellege, ut credas; crede, ut intellegas*,⁴⁷ ja se toimii oikein silloin, kun se pyrkii palvelemaan opetusvirkaa, joka kirkossa on uskottu piispoille, jotka hierarkisen yhteyden sitein ovat liittyneet Pietarin seuraajaan, ja kun se palvelee heidän opetus- ja pastoraalityönsä tarpeita sekä koko Jumalan kansan apostolisia tehtäviä.

Niin kuin menneinäkin aikoina – ja ehkä nyt vielä entistä enemmän – teologien ja kaikkien oppineiden kutsumus kirkossa on se, että he yhdistäisivät uskon tietoon ja viisauteen, jotta ne vastavuoroisesti läpäisisivät toisensa, niin kuin luemme pyhän kirkonopettajan Albertuksen muistopäivän liturgisessa rukouksessa. Tämä tehtävä on viime aikoina tullut valtavan paljon monimutkaisemmaksi inhimillisen tieteen edistyksen, sen metodien kehityksen ja maailman ja ihmisen tuntemisen saatutusten myötä. Tämä koskee niin luonnontieteitä kuin humanistisia tieteitä sekä myös filosofiaa, jonka tiiviistä suhteista teologiaan Vatikaanin II kirkolliskokous muistutti.⁴⁸

47 Pyhä Augustinus, *Sermo*, 43, 7–9: PL 38, 257s.

48 Ks. Vatikaanin II kirkolliskokous, Pastoraalikongregatio kirkosta nykymaailmassa *Gaudium et spes*, 44, 57, 59, 62: AAS 58 (1966), 1064s.,

Tällä jatkuvasti laajenevalla ja moninaistuvalla inhimillisen tiedon alueella myös uskon on jatkuvasti syvennyttävä, sen on paljastettava ilmoitetun salaisuuden ulottuvuus ja pyrittävä totuuden ymmärtämiseen, jonka Jumala ikään kuin itse "jakaa" ihmisen kanssa. Vaikka onkin sallittua ja jopa toivottavaa, että tämä valtava työ ottaa huomioon tietyn metodien pluralismin, niin se ei kuitenkaan saa poiketa uskon ja moraalin opetuksen perustavanlaatuisesta ykseydestä, joka on sen oikea päämäärä. Siksi tiivis yhteistyö teologian ja opetusviran välillä on niin välttämätön. Jokaisen teologin pitäisi olla tietoinen siitä, mitä Jeesus Kristus itse ilmaisi, kun hän sanoi: "Sana, jonka te kuulette, ei ole minun omani, vaan Isän, joka on minut lähettänyt" (Joh. 14:24). Kukaan ei siksi voi tehdä teologiasta lähes pelkkää omien näkemystensä kokoelmaa, vaan jokaisen on oltava tietoinen pysymisestä erityisessä yhteydessä siihen totuuden opettamisen lähetystehtävään, josta kirkko on vastuussa.

Osallistuminen itse Kristuksen profeetalliseen palvelutehtävään muovaa perustavanlaatuisesti koko kirkon elämää. Erityinen osallisuus tähän palvelutehtävään on kirkon paimenilla, jotka opettavat ja jatkuvasti eri tavoilla julistavat ja välittävät kristillistä oppia uskosta ja moraalista. Tämä opetus, sekä lähetystyössä että tavallisissa oloissa, auttaa Jumalan kansaa kokoontumaan Kristuksen ympärille, valmistaa eukaristiaan osallistumiseen ja viitoittaa sakramentaalisen elämän tien. Piispainsynodi vuonna 1977 kiinnitti erityistä huomiota katekeesiin nyky maailmassa, ja sen neuvojen, kokemusten ja ehdotusten kypsä hedelmä saa pian ilmaisunsa – synodin osallistujien ehdotuksen mukaisesti – erillisessä paavillisessa asiakirjassa. Katekeesi on varmasti ikiaikainen ja samalla perustavanlaatuinen kirkon toiminnan muoto, jossa sen profeetallinen karisma ilmenee: todistus ja opetus kulkevat käsi kädessä. Vaikka kyse on tässä ensisijaisesti

1077ss., 1079s., 1082ss.; Dekreetti *Optatam totius* pappien koulutuksesta, 25: AAS 58 (1966), 722.

papeista, ei voi jättää mainitsematta suuria sääntökuntaveljien ja -sisarien joukkoja, jotka omistautuvat katekeettiseen työhön rakkaudesta jumalallisen Mestariin. On vaikea olla mainitsematta myös lukuisia maallikkoja, jotka löytävät tässä työssä uskonsa ja apostolisen vastuunsa ilmaisun.

On yhä enemmän pyrittävä siihen, että eri katekeesin muodot ja alat – alkaen perustavanlaatuisesta muodosta, joka on katekeesi perheissä eli vanhempien lapsilleen antama opetus – todistaisivat koko Jumalan kansan yleismaailmallisesta osallistumisesta itse Kristuksen profeetalliseen palvelutehtävään. On välttämätöntä, että tähän liittyvä kirkon vastuu Jumalan totuudesta tulee yhä enemmän – ja eri tavoilla – kaikkien osaksi. Mitä voisi vielä sanoa eri alojen asiantuntijoista: luonnontieteiden ja humanististen tieteiden edustajista, lääkäreistä, lakimiehistä, taiteen ja tekniikan ihmisistä, eri asteiden ja erityisalojen opettajista! Kaikilla heillä – Jumalan kansan jäsenenä – on oma osuutensa Kristuksen profeetallisessa lähetystehtävässä, hänen jumalallisen totuuden palvelutehtävässään, jo siksikin, että heidän työtään ohjaa joka alalla tunnollinen pitäytyminen totuuteen, että he kasvattavat muita totuudessa ja opettavat heitä kypsymään rakkauteen ja oikeudenmukaisuuteen. Niinpä vastuuntunne totuudesta on yksi perustavanlaatuisista kohtauspaikeista kirkon ja jokaisen ihmisen välillä, ja myös yksi perustavanlaatuisista vaatimuksista, jotka määrittävät ihmisen kutsumuksen kirkon yhteisössä. Aikamme kirkon, jota ohjaa vastuu totuudesta, on pysyttävä uskollisena omalle olemukselleen, johon kuuluu itse Kristukselta tuleva profeetallinen lähetystehtävä: ”Niin kuin Isä on lähettänyt minut, niin lähetän minä teidät ... Ottakaa Pyhä Henki” (Joh. 20:21s.).

20. EUKARISTIA JA KATUMUS

Lunastuksen salaisuudessa eli itse Jeesuksen Kristuksen pelastavassa työssä kirkko on osallinen Mestarinsa evankeliumista ei ainoastaan olemalla uskollinen Sanalle ja palvelemalla totuutta,

vaan samalla myös alistumalla täynnä toivoa ja rakkautta hänen lunastustekonsa voimaan, jonka hän ilmaisi ja toteutti sakramentaalisessa muodossa, erityisesti eukaristiassa.⁴⁹ Se on keskipiste ja huippukohta sakramentaalisessa elämässä, jossa jokainen kristitty ottaa vastaan lunastuksen pelastavan voiman, alkaen kasteen salaisuudesta, jossa meidät upotetaan Kristuksen kuolemaan, jotta voisimme tulla osallisiksi hänen ylönousemuksestaan (vrt. Room. 6:3ss.), niin kuin apostoli opettaa. Tämän opin valossa tulee vielä selvemmäksi, miksi koko kirkon ja jokaisen kristityn sakramentaalinen elämä saavuttaa huippunsa ja täyteytensä juuri eukaristiassa. Tässä sakramentissa nimittäin Kristuksen tahdosta uudistetaan jatkuvasti sen uhrin salaisuus, jossa hän uhraisi itsensä Isälle ristin alttarilla. Isä otti uhrin vastaan ja vastasi Poikansa täydelliseen itsensä antamiseen, kun tämä oli kuuliainen kuolemaan asti (vrt. Fil. 2:8), omalla isällisellä antamisellaan, uudella kuolemattomalla elämällä ylönousemuksessa, sillä Isä on elämän ensimmäinen lähde ja antaja alusta asti. Tämä uusi elämä, johon kuuluu ristiinnaulitun Kristuksen ruumiin kirkastuminen, tuli vaikuttavaksi merkiksi uudesta Pyhän Hengen vuodattamisesta ihmiskunnalle. Hengen kautta jumalallinen elämä, joka Isällä on itsessään ja jonka hän antaa Pojalle (vrt. Joh. 5:25; 1. Joh. 5:11) välitetään kaikille Kristukseen liittyneille ihmisille.

Eukaristia on tämän ykseyden täydellisin sakramentti. Viettä-mällä eukaristiaa ja osallistumalla siihen yhdistymme maalliseen ja taivaalliseen Kristukseen, joka nyt puhuu meidän puolestamme Jumalan edessä (Hepr. 9:24, 1. Joh. 2:1), mutta yhdistymme häneen aina hänen uhrinsa pelastusteon välityksellä, jonka kautta hän meidät lunasti, niin että meidät on ostettu täydestä hinnasta (1. Kor. 6:20). Lunastuksemme kallis hinta todistaa samalla siitä arvosta, jonka itse Jumala tunnustaa ihmisellä olevan, se todistaa arvokkuudestamme Kristuksessa.

49 Ks. Vatikaanin II kirkolliskokous, Konstituutio *Sacrosanctum concilium* pyhästä liturgiasta, 10: AAS 56 (1964), 102.

Tullessamme ”Jumalan lapsiksi” (Joh. 1:12), Jumalan adoptoimiksi lapsiksi (vrt. Room. 8:23), me kaikki tulemme samalla Kristuksen tavoin ”kuningaskunnaksi ja papeiksi” (Ilm. 5:10), saamme ”kuninkaallisen pappeuden” (vrt. 1. Piet. 2:9) eli osallistumme siihen yhteen ja peruuttamattomaan ihmisen ja maailman palauttamiseen Isälle, jonka hän, ”ikiaikainen Poika” (Joh. 1:1ss. 18; Matt. 3:17, 11:27, 17:5; Mark. 1:11; Luuk. 1:32,35, 3:22; Room. 1:4; 2. Kor. 1:19; 1. Joh. 5:5,20; 2. Piet. 1:17; Hepr. 1:2) ja samalla todellinen Ihminen kertakaikkisesti toteutti. Eukaristia on sakramentti, jossa kaikkein täydellisimmin ilmenee uusi elämämme, jossa Kristus itse antaa jatkuvasti ja yhä uudelleen Pyhässä Hengessä todistuksen meidän hengellemme (vrt. 1. Joh. 5:5ss.), jotta jokainen meistä saa lunastuksen salaisuuteen osallisena nauttia niistä hedelmistä, jotka tulevat Jumalan ja hänen lastensa ”sovinnosta” (vrt. Room. 5:10; 2. Kor. 5:18s.; Kol. 1:20ss.), jonka Kristus itse toteutti ja jota hän jatkuvasti toteuttaa kirkon palveluviran kautta.

On perustavanlaatuinen totuus, ei vain opillinen vaan myös eksistentiaalinen, että eukaristia rakentaa kirkkoa,⁵⁰ se rakentaa sitä autenttisenä Jumalan kansan yhteisönä, uskovien seurakuntana, jonka ominaispiirteenä on sama ykseys, joka oli apostoleilla ja Herran ensimmäisillä opetuslapsilla. Eukaristia rakentaa tätä yhteisöä ja ykseyttä jatkuvasti uudelleen. Se rakentaa ja synnyttää sen aina uudelleen Kristuksen uhrin perusteella, koska se uudistaa hänen ristinkuolemansa,⁵¹ jonka hinnalla hän meidät lunasti. Siksi eukaristiassa kosketamme itse Herran ruumiin ja veren salaisuutta, niin kuin todistavat asetussanat, joista tuon asetuksen voimasta tuli sanoja, joilla ne, jotka on kutsuttu kirkon palveluvirkaan, lakkaamatta viettävät eukaristiaa.

50 Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 11: AAS 57 (1965), 15s.; Paavali VI, Puhe 15. syyskuuta 1965: *Insegnamenti di Paolo VI*, III (1965), 1036.

51 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Konstituutio *Sacrosanctum concilium* pyhästä liturgiasta, 47: AAS 56 (1964), 113.

Kirkko elää eukaristiasta, se elää tämän sakramentin täyteydestä, jonka hämmästyttävä sisältö ja merkitys on niin usein ilmaistu kirkon opetusviran lausunnoissa varhaisimmista ajoista meidän päiviimme saakka.⁵² Voimme kuitenkin varmuudella sanoa, että tämä oppi – jota tukevat terävyydellään teologit, syvän uskon ja rukouksen ihmiset, askeetit ja mystikot kaikessa uskollisuudessaan eukaristian salaisuudelle – kuitenkin ikään kuin pysähtyy kynnykselle, kykenemättä täysin käsittämään ja ilmaisemaan sanoin sitä, mitä eukaristia koko täyteydessään on, mitä se ilmaisee ja mitä siinä toteutuu. Todellakin *Ineffabile Sacramentum!* Kirkon perustavanlaatuisen tehtävä Jumalan kansana – ja ennen kaikkea sen yliluonnollisen voiman lähde ja näkyvä armo – on pysyä ja jatkuvasti edistyä eukaristisessa elämässä, eukaristisessa hartaudessa, kehittyä hengellisesti eukaristian ilmapiirissä. Siksi me emme myöskään saa ajattelussamme, elämässämme tai toiminnassamme riistää tältä sakramentilta – totisesti kaikkeinpyhimältä – sen täyttä ulottuvuutta, sen olennaista merkitystä. Se on samalla sekä uhrisakramentti, kommuuniosakramentti että läsnäolosakramentti. Ja vaikka on totta, että eukaristia on aina ollut ja sen on aina oltava Kristuksen opetuslasten ja tunnustajien veljeyden syvin ilmentymä ja vietto, sitä ei voi kohdella pelkkänä ”tilaisuutena” tämän veljeyden ilmaisemiseksi. Herran ruumiin ja veren sakramentin vietossa on kunnioitettava Jumalan salaisuuden täyttä ulottuvuutta, sakramentaalisen merkin täyttä merkitystä, jossa todellisesti läsnäoleva Kristus nautitaan, jossa sielu täyttyy armosta ja jossa meille annetaan tulevan kirkkauden pantti.⁵³ Tästä johtuu välttämättömyys noudattaa tiukasti liturgisia sääntöjä kaikessa yhteisöllisessä itse Jumalalle osoitetussa palvonnassa, ja vielä enemmän siksi, että tässä sakramentaalisessa merkissä hän antaa meille itsensä rajattomalla luottamuksella, ikään kuin hän ei ottaisi huomioon inhimillistä heikkouttamme, arvottomuuttamme, tottumusta,

52 Paavali VI, Kiertokirje *Mysterium fidei*: AAS 57 (1965), 553–574.

53 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Konstituutio *Sacrosanctum concilium* pyhästä liturgiasta, 47: AAS 56 (1964), 113.

rutiinia tai jopa häväistyksen mahdollisuutta. Valvokoot kaikki kirkossa, mutta erityisesti piispat ja papit, että tämä rakkauden sakramentti olisi Jumalan kansan elämän keskipisteessä, että kaikkien sopivien palvontamuotojen avulla yritettäisiin ennen kaikkea vastata Kristuksen rakkauteen rakkaudella, jotta hänestä tulisi totisesti "sielujemme elämä" (vrt. Joh. 6:52,58, 14:6; Gal. 2:20). Koskaan eivät myöskään saa unohtua muistista nämä pyhän Paavalin sanat: "Jokaisen on tutkittava itseään, ennen kuin syö tätä leipää ja juo tästä maljasta." (1. Kor. 11:28)

Tämä apostolin kutsu viittaa – vaikkakin epäsuorasti – eukaristian ja katumuksen tiiviiseen yhteyteen. Jos nimittäin Kristuksen opetuksen ensimmäinen sana, evankeliumin eli hyvän sanoman ensimmäinen lause oli: "Kääntykää ja uskokaa hyvä sanoma" (*metanoete*) (Mark. 1:15), niin kärsimyksen, ristin ja ylösnousemuksen sakramentti näyttää juurruttavan ja istuttavan tämän kutsun sieluamme erityisellä tavalla. Eukaristiasta ja katumuksesta tulee näin ikään kuin kaksinainen, mutta samalla syvästi yhtenevä autenttisen evankeliumin hengen mukaisen elämän, todellisen kristillisen elämän ulottuvuus. Kristus, joka kutsuu eukaristiseen juhla-ateriaan on aina samaan aikaan se Kristus, joka kutsuu katumukseen, joka toistaa: "kääntykää" (Mark. 1:15). Ilman tätä jatkuvaa ja yhä uusiutuvaa pyrkimystä kääntymykseen pelkkä osallistuminen eukaristiaan jäisi vaille täyttä pelastavaa vaikutustaan. Siitä katoaisi tai ainakin heikkenisi erityinen valmius antaa Jumalalle "hengellinen uhri" (vrt. 1. Piet. 2:5), jossa ilmenee olennaisella ja universaalilla tavalla osallisuutemme Kristuksen papputeen. Pappuus nimittäin liittyy Kristuksessa itsessään hänen omaan uhriinsa, hänen itsensä antamiseen Isälle. Tämä itsensä antaminen, juuri siksi, että se on rajaton, synnyttää meissä – monin tavoin rajoittuneissa ihmisissä – tarpeen kääntyä Jumalan puoleen yhä kypsemmin, jatkuvalla ja yhä syvemmällä kääntymyksellä.

Viime vuosina on tehty hyvin paljon sen eteen, että kirkossa saataisiin esille – vanhimman tradition mukaisesti – katumuk-

sen, ja varsinkin itse katumuksen sakramentin, yhteisöllinen ulottuvuus. Nämä ovat hyödyllisiä aloitteita, jotka varmasti palvelevat nykykirkon katumusikäntännön rikastuttamista. Emme voi kuitenkaan unohtaa, että itse kääntymys on erityisen syvä sisäinen tapahtuma, jossa muut eivät voi korvata yksilöä, yhteisö ei voi olla hänen sijaisensa. Vaikka uskovien veljellisen yhteisön osallistuminen katumusliturgiaan auttaa suuresti henkilökohtaisen kääntymisen aktissa, niin silti loppujen lopuksi yksilön itsensä on ilmaistava itseään tässä aktissa koko oman tuntonsa syvyydellä, koko syntisyytensä ja Jumalaan luottamisen tunteellaan, seisoen psalmistan tavoin hänen edessään tunnustaen: "Sinua, sinua vastaan olen rikkonut" (Ps. 51:6). Siksi kirkko, joka uskollisesti noudattaa monivuosisataista katumuksen sakramentin käytäntöä, yksityisriipin käytäntöä, johon liittyy henkilökohtainen katumus synnistä ja aikomus tehdä parannus, vaalii ihmissielun erityistä oikeutta. Tämä on oikeus henkilökohtaisimpaan kohtaamiseen ihmisen sekä ristiinnaulitun ja anteeksiantavan Kristuksen välillä, Kristuksen, joka sanoo sovituksen sakramentin toimittajan palveluviran välityksellä: "Sinun syntisi annetaan anteeksi" (Mark. 2:5); "Mene, äläkä enää tee syntiä" (Joh. 8:11). Tämä on, kuten näkyy, samalla itse Kristuksen oikeus jokaiseen lunastamaansa, oikeus kohdata jokainen meistä sielunelämän ratkaisevalla hetkellä, kääntymyksen ja anteeksiannon hetkellä. Kirkko, joka vaalii katumuksen sakramenttia, vahvistaa täten selvällä tavalla uskonsa lunastuksen salaisuuteen elävänä ja elämää antavana todellisuutena, joka vastaa sisäistä totuutta ihmisestä, mutta myös ihmisen omantunnon tarpeita. "Autuaita ne, joilla on vanhurskauden nälkä ja jano: heidät ravitaan." (Matt. 5:6) Katumuksen sakramentti on väline ihmisen ravitsemiseksi tällä vanhurskaudella, joka on peräisin itse Lunastajalta.

Kirkossa, joka ennen kaikkea meidän aikanamme kokoontuu erityisellä tavalla eukaristian ympärille ja joka toivoo, että autenttinen eukaristinen yhteisö voisi tulla merkiksi kaikkien kristittyjen ykseydestä, ykseydestä joka asteittain kypsyy, on

oltava elävä katumuksen tarve sekä sen sakramentaalisessa ulottuvuudessa⁵⁴ että myös hyveenä. Tämän viimeksi mainitun ilmaisi Paavali VI apostolisessa konstituutiossaan *Paenitemini*.⁵⁵ Yksi kirkon tehtävistä on siihen sisältyvän opetuksen toimeenpaneminen. Meidän täytyy varmasti tehdä tästä kysymyksestä yhteisen pohdinnan aihe, ja vielä monia päätöksiä on tehtävä pastoraalisen kollegiaalisuuden hengessä, kunnioittaen eri traditioita ja nykyajan ihmisten erilaisia elämänolosuhteita. Kuitenkin on itsestään selvää, että uuden Adventin kirkon, kirkon joka jatkuvasti valmistautuu Herran uuteen tulemiseen, täytyy olla eukaristian ja katumuksen kirkko. Vain tässä oman elävyytensä ja toimintansa hengellisessä profiilissa se on jumalallisen mission kirkko, kirkko *in statu missionis*, sellaisena kuin Vatikaanin II kirkolliskokous sen meille osoitti.

21. KRISTILLINEN KUTSUMUS: PALVELLA JA HALLITA

Vatikaanin II kirkolliskokous, rakentaen kuvan kirkosta Jumalan kansana aina perusteista asti viittaamalla itse Kristuksen kolminkertaiseen lähetystehtävään, johon osallistumalla meistä todella tulee Jumalan kansa, korosti myös kristillisen kutsumuksen sitä ulottuvuutta, jota voi kutsua ”kuninkaalliseksi”. Kirkolliskokouksen opetuksen esittämiseksi koko rikkaudessaan pitäisi viitata moniin *Lumen gentium* -konstituution lukuihin ja kappaleisiin sekä moniin muihin kirkolliskokouksen asiakirjoihin. Tämän koko rikkauden keskeltä yksi asia näyttää kuitenkin olevan olennaisin: Kristuksen kuninkaalliseen lähetystehtävään osallistuminen tarkoittaa, että uskova löytää itsestään ja toisista sen erityisen jumalallisen kutsumuk-

54 Vrt. Uskonopin kongregaatio, *Normae pastorales circa absolutionem generali modo impertiendam*: AAS 64 (1972), 510–514; Paavali VI, Puhe Yhdysvaltain piispoille Ad limina -vierailun yhteydessä (20. huhtikuuta 1978): AAS 70 (1978), 328–332; Johannes Paavali II, Puhe Kananan piispoille Ad limina -vierailun yhteydessä (17. lokakuuta 1978): AAS 71 (1979), 32–36.

55 Ks. AAS 58 (1966), 177–198.

sen arvokkuuden, jota voi kutsua ”kuninkaallisuudeksi”. Tämä arvokkuus ilmenee valmiutena palvella Kristuksen tavoin, joka ei tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan (vrt. Matt. 20:28). Jos tämän Kristuksen asenteen valossa todellinen ”hallitseminen” on mahdollista vain ”palvellen”, niin samalla ”palveleminen” vaatii hengellistä kypsyyttä, jota pitää kutsua nimenomaan ”hallitsemiseksi”. Jotta voisi palvella muita arvollisesti ja tehokkaasti, täytyy osata hallita itse itseään, täytyy omistaa ne hyveet, jotka mahdollistavat tämän hallitsemisen. Osallistumisemme Kristuksen kuninkaalliseen lähetystehtävään – hänen ”kuninkaalliseen palvelutehtäväänsä” (munus) – liittyy tiiviisti kaikkiin kristillisen ja inhimillisen moraalin alueisiin.

Kun Vatikaanin II kirkolliskokous piirsi kuvan koko Jumalan kansasta muistuttaen, että siinä on paikka ei vain papeille, vaan myös maallikoille, ei vain hierarkian jäsenille, vaan myös Jumalalle vihityn elämän instituutioiden jäsenille, se ei johtanut tätä kuvaa mistään puhtaasti sosiologisesta premisistä. Tietysti kirkkoa inhimillisenä yhdyskuntana voi myös tutkia ja kuvailla niillä kategorioilla, joita tieteet käyttävät tutkiessaan mitä tahansa inhimillistä yhteiskuntaa. Nämä kategoriat eivät kuitenkaan riitä. Koko Jumalan kansan yhteisölle ja jokaiselle sen jäsenelle olennaista ei ole vain jokin ”sosiaalinen jäsenyys”, vaan olennaista jokaiselle ja kaikille on erityinen ”kutsumus”. Kirkko on nimittäin Jumalan kansana samalla – jo mainitun pyhän Paavalin opetuksen mukaan, jonka Pius XII erinomaisesti muotoili – ”Kristuksen mystinen ruumis”.⁵⁶ Kuuluminen siihen johtuu erityisestä kutsusta, joka liittyy armon pelastavaan toimintaan. Jos siis haluamme nähdä koko Jumalan kansan laajan ja moninaisen yhteisön sen kaikissa ulottuvuuksissa, meidän on ennen kaikkea nähtävä Kristus, joka sanoo jollain tavalla jokaiselle tässä yhteisössä: ”Seuraa minua” (Joh. 1:43). Tämä on opetuslasten ja tunnustajien yhteisö, joista jokainen jollain tavalla – joskus hyvin tiedostetusti ja johdonmukaisesti, joskus

56 Pius XII, Kiertokirje *Mystici Corporis*: AAS 35 (1943), 193–248.

heikosti tiedostaen ja epä johdonmukaisesti – seuraa Kristusta. Tässä ilmenee samalla tämän yhdyskunnan ”persoonallinen” profiili ja ulottuvuus: se on yhteisö juuri siksi, että kaikki ovat jollain lailla – kaikista yhteisöllisen elämän puutteista huolimatta, sanan inhimillisessä merkityksessä – yhteisö itse Kristuksen kanssa, vähintäänkin niin, että he kantavat sielussaan kristityn pois pyyhkimätöntä merkkiä.

Vatikaanin II kirkolliskokous kiinnitti paljon huomiota juuri sen osoittamiseen, millä tavalla tämän ”ontologisen” ope-
tuslasten ja tunnustajien yhteisön täytyy tulla yhä enemmän myös ”inhimillisesti” tietoiseksi elämän ja toiminnan yhteisöksi. Kirkolliskokouksen aloitteet tällä alueella saivat jatkoa monissa myöhemmissä synodaalisissa, apostolisissa ja organisatorisissa aloitteissa. Meidän on kuitenkin jatkuvasti pidettävä silmiemme edessä sitä totuutta, että kaikki nämä aloitteet palvelevat kirkon todellista uudistusta ja kantavat Kristuksen, ”kansojen valkeuden”,⁵⁷ autenttista valoa, vain siinä määrin kun ne perustuvat asianmukaiseen tietoisuuteen kutsumuksesta ja vastuusta siitä erityisestä armosta, ainoasta ja ainutkertaisesta, jonka ansiosta jokainen kristitty Jumalan kansan yhteisössä rakentaa Kristuksen ruumista. Tätä periaatetta, joka on koko kristillisen, apostolisen ja pastoraalisen ”praksiksen”, sisäisen elämän ja yhteiskunnallisen elämän ”käytännön” avainsääntö, täytyy soveltaa kaikkiin yhdessä ja jokaiseen erikseen sopivassa suhteessa. Myös paavin on sovellettava sitä itseensä, samoin jokaisen piispan. Pappien ja sääntökuntalaisten on pysyttävä uskollisina tälle periaatteelle. Aviopuolisoiden ja vanhempien, naisten ja miesten, eri elämäntilanteissa ja ammateissa olevien ihmisten on muokattava elämänsä sen mukaan – alkaen yhteiskunnassa korkeimmalla olevista aina niihin saakka, jotka tekevät kaikkein yksinkertaisimpia töitä. Tämä on nimenomaan ”kuninkaallisen palvelemisen” periaate, joka käskää

57 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 36: AAS 57 (1965), 41s.

jokaista meistä esittämään itsellemme vaatimuksia Kristuksen esimerkin mukaan; vaatimaan juuri sitä, mihin meidät on kutsuttu ja mihin olemme itse Jumalan armoon luottaen sitoutuneet ottaessamme kutsumuksen vastaan. Tällainen uskollisuus Jumalalta Kristuksen kautta saadulle kutsumukselle tuo mukanaan sen solidaarisen vastuun kirkosta, johon Vatikaanin II kirkolliskokous haluaa kasvattaa kaikki kristityt. Kirkossa Jumalan kansan yhteisönä, jota Pyhän Hengen toiminta johtaa sisältäpäin, jokaisella on ”oma armolahjansa”, niin kuin pyhä Paavali opettaa (1. Kor. 7:7, vrt. 12:7,27; Room. 12:6; Ef. 4:7). Tämä ”armolahja”, joka on kunkin oma kutsumus, oma tapa olla osallinen Kristuksen pelastavasta työstä, palvelee samalla muita, rakentaa kirkkoa ja veljellisiä yhteisöjä maanpäällisen ihmiselämän eri piireissä.

Uskollisuudella kutsumukselle eli kestäväällä valmiudella ”kuninkaalliseen palvelukseen” on erityinen merkitys tämän moninaisen rakentamisen kannalta silloin kun kyse on velvoittavimmista tehtävistä, jotka eniten vaikuttavat lähimmäistemme ja koko yhdyskunnan elämään. Tällaisen uskollisuuden on oltava tunnusomaista aviopuolisille, niin kuin avioliiton sakramentaalisen instituution purkamaton luonne edellyttää. Samanlaisen uskollisuuden omaa kutsumusta kohtaan on oltava tunnusomaista papeille, niin kuin pappeuden sakramentin sieluun painamasta lähtemättömästä merkistä seuraa. Ottamalla vastaan tämän sakramentin sitoudumme latinalaisessa kirkossa tietoisesti ja vapaaehtoisesti elämään elinikäisessä naimattomuudessa, joten jokaisen meistä on tehtävä kaikkensa säilyttääksemme Jumalan armon avulla kiitollisuuden tästä lahjasta ja pysyäksemme uskollisina vastaanotetulle sitoumukselle. Samoin aviopuolisoiden on kaikin voimin pyrittävä pysymään kestävinä avioliitossaan, rakentaen rakkauden todistuksellaan perheyhteisöä ja kasvattaen uusia sukupolvia, jotka hekin kykenevät pyhittämään koko elämänsä omalle kutsumukselleen eli sille ”kuninkaalliselle palvelukselle”, josta esimerkin ja parhaan esikuvan meille antaa Jeesus

Kristus. Hänen kirkkonsa, jonka me kaikki muodostamme, on "ihmisiä varten" siinä merkityksessä, että Kristuksen esimerkkiin perustuen⁵⁸ ja yhteistyössä armon kanssa, jonka hän meille ansaitsi, voimme saada osaksemme mainitun "hallitsemisen" eli saavuttaa kypsän ihmisyyden toteutumisen jokaisessa meissä. Kypsä ihmisyyys tarkoittaa, että käytämme täysin vapauden lahjaa, jonka saimme Luojalta, kun hän kutsui ihmisen ole-massaoloon "omaksi kuvakseen ja kaltaisuudekseen". Tämä lahja toteutuu erityisesti, kun ihminen antaa koko persoonansa ehdoitta morsiusrakkauden hengessä Kristukselle ja Kristuk-sen kanssa kaikille, joiden luokse hän lähettää miehiä tai naisia, jotka tällä tavoin ovat täysin hänelle uskollisia. Tämä on sään-tökuntaelämän ideaali, jonka vanhat ja uudet sääntökunnat ja myös sekulaari-instituutit ovat ottaneet omakseen evankelisten neuvojen mukaisesti.

Meidän aikanamme joskus ajatellaan virheellisesti, että vapaus on itse itsessään päämäärä, että ihminen on vapaa, kun hän käyttää vapauttaan millä tavalla tahansa, että tähän täytyy pyrkiä yksilöiden ja yhteiskuntien elämässä. Vapaus on kuitenkin suuri lahja vain silloin, kun osaamme tietoisesti käyttää sitä kaikkeen siihen, mikä on todellista hyvää. Kristus opettaa meille, että vapauden täydellisin täyttymys on rakkaus, joka toteutuu itsensä antamisessa ja palvelemisessa. Tällaiseen "vapauteen Kristus meidät vapautti" (Gal. 5:1, vrt. 5:13) ja jatku-vasti vapauttaa. Kirkko ammentaa tästä jatkuvaa inspiraatiota, kutsua ja innoitusta lähetystehtävänsä ja palvelutehtävänsä kaikkien ihmisten keskellä. Koko totuus ihmisen vapaudesta sisältyy syvästi lunastuksen salaisuuteen. Kirkko palvelee ihmiskuntaa täysin silloin, kun se tulkitsee tätä totuutta her-keämättömällä huomiolla, palavalla rakkaudella ja kypsällä sitoumuksella, kun se välittää ja toteuttaa sitä konkreettisesti koko yhteisössään, kun jokainen kristitty on uskollinen kut-

58 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 36: AAS 57 (1965), 41s.

sumukselleen. Tällä tavalla vahvistetaan myös se, mitä jo yllä sanottiin: ihminen on ja hänestä tulee jatkuvasti kirkon jokapäiväisen elämän tie.

22. LUOTTAMUKSEMME ÄITI

Kun siis nyt paaviuteni alussa suuntaan ajatukseni ja sydämeni ihmisen Lunastajaan, haluan samalla astua sisään ja liittyä kirkon elämän syvimpään rytmiin. Jos nimittäin kirkko elää omaa elämäänsä, näin on vain siksi, että se ammentaa sitä Kristukselta, joka haluaa aina vain sitä, että meillä olisi elämä, yltäkülläinen elämä (vrt. Joh. 10:10). Tämä elämän täyteys, joka hänessä on, on samanaikaisesti ihmistä varten. Kun kirkko yhdistyy koko lunastuksen salaisuuden rikkauteen, siitä tulee elävien ihmisten kirkko – elävien, koska Totuuden Henki (Joh. 16:13) elävöittää heidät sisältäpäin, koska he ovat kohdanneet sen rakkauden, jonka Pyhä Henki sydämeemme vuodattaa (vrt. Room. 5:5). Kaikkien kirkon palvelutehtävien, olivatpa ne apostolisia, pastoraalisia, papillisia tai piispallisia, päämäärä on säilyttää tämä dynaaminen yhteys jokaisen ihmisen ja lunastuksen salaisuuden välillä.

Kun olemme tietoisia tästä tehtävästä, ymmärrämme vielä paremmin, mitä merkitsee se, että kirkko on äiti,⁵⁹ ja samalla sen, mitä merkitsee se, että kirkko aina ja erityisesti meidän aikanamme tarvitsee äitiä. Vatikaanin II kirkolliskokouksen isille kuuluu erityinen kiitos siitä, että he ilmaisivat tämän totuuden konstituutiossa *Lumen gentium* siihen sisältyvällä rikkaalla mariologisella opetuksella.⁶⁰ Koska Paavali VI tämän opetuksen innoittamana julisti Kristuksen äidin ”kirkon äidiksi”,⁶¹ mikä sai laajaa vastakaikua, sallittakoon hänen arvottoman seuraajansa-

59 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 63s.: AAS 57 (1965), 64.

60 Vrt. sama, VIII luku, 52-69: AAS 57 (1965), 58-67.

61 Puhe Vatikaanin II kirkolliskokouksen 3. istunnon päätteeksi (21. marraskuuta 1964): AAS 56 (1964), 1015.

kin viitata tähän äitiin näiden pohdintojen päätteeksi, jotka hän on nähnyt sopivaksi esittää paavillisen palveluvirkansa alussa. Maria on kirkon äiti siksi, että itse ikuisen Isän sanomattoman valinnan voimasta⁶² ja Rakkauden Hengen erityisen toiminnan vaikutuksesta⁶³ hän antoi ihmiselämän Jumalan Pojalle, jolta koko Jumalan kansa saa armon ja valinnan arvokkuuden ja ”jonka tähden kaikki on ja jonka kautta kaikki on” (Hepr. 2:10). Hänen oma Poikansa halusi selvästi laajentaa synnynnäisen äitinsä äitiyttä – laajentaa sitä tavalla, joka olisi helposti ihmissielujen ja -sydänten lähestyttävissä – antamalla hänelle ristiltä rakkaan opetuslapsensa pojaksi (vrt. Joh. 19:26). Pyhä Henki halusi myös, että Maria Herran taivaaseenastumisen jälkeen pysyisi yläsalissa yhdessä apostolien kanssa rukouksessa ja odotuksessa aina helluntaipäivään asti, jona kirkon oli näkyvästi synnyttävä ja tultava ulos kätköstä (vrt. Ap.t. 1:14, 2). Kaikki Kristuksen opetuslasten, tunnustajien ja rakastajien sukupolvet ovat vuorostaan – Johanneksen tavoin – ottaneet luokseen (vrt. Joh. 19:27) tämän äidin, joka on näin ollen kuulunut alusta asti pelastushistoriaan ja kirkon lähetystehtävään. Siispä me kaikki, jotka muodostamme nykyisen Kristuksen opetuslasten, tunnustajien ja rakastajien sukupolven, haluamme myös olla erityisellä tavalla yhtä Marian kanssa. Teemme niin liittyen täysin vanhaan traditioon ja samaan aikaan täydellä kunnioituksella ja rakkaudella kaikkien kristillisten yhteisöjen jäseniä kohtaan.

Teemme näin syvän uskon, toivon ja rakkauden tarpeen innoittamina. Jos tässä kirkon ja ihmiskunnan historian vaikeassa ja vastuullisessa vaiheessa näemme erityisen tarpeen kääntyä Kristuksen puoleen, joka on lunastuksen salaisuuden kautta kirkkonsa Herra ja ihmisen historian Herra, niin näyttää siltä, että kukaan ei pysty johdattamaan meitä tämän salaisuuden jumalallisen ja inhimillisen ulottuvuuden äärelle niin kuin

62 Ks. Vatikaanin II kirkolliskokous, Dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium* Kirkosta, 56s.: AAS 57 (1965), 60.

63 Sama.

Maria. Ketään muuta ei Jumala itse ole johdattanut tähän salaisuuteen niin kuin Mariaa. Tähän perustuu jumalanäitiyden armon poikkeuksellinen luonne. Se ei ole vain ainutlaatuinen ja ainutkertainen kunnia ihmissuvun historiassa, vaan se on myös syvyytensä ja laajuutensa puolesta ainutlaatuista osallisuutta Jumalan suunnitelmaan pelastaa ihminen lunastuksen salaisuuden kautta.

Tämä salaisuus ikään kuin sai muodon Nasaretin Neitsyen sydämen alla, kun hän lausui *fiat*-vastauksensa. Tuosta hetkestä alkaen tuo neitseellinen ja samalla äidillinen sydän seuraa, Pyhän Hengen erityisestä vaikutuksesta, Poikansa työtä ja laajenee kohti kaikkia, jotka Kristus on ottanut ja jatkuvasti ottaa ehtymättömän rakkautensa syleilyyn. Siksi tämänkin sydämen äitiyden on oltava ehtymätön. Äidillinen rakkaus, jonka Jumalanäiti tuo lunastuksen salaisuuteen ja kirkon elämään, ilmenee erityisenä läheisyytenä ihmistä ja kaikkia hänen asioitaan kohtaan. Tähän perustuu äidin salaisuus. Kirkko, joka katselee Mariaa erityisellä rakkaudella ja toivolla, haluaa omaksua tämän salaisuuden yhä syvemmin. Siinä se nimittäin tunnistaa samalla jokapäiväisen elämänsä tien, joka on jokainen ihminen.

Isän ikiaikainen rakkaus, jonka hän ilmaisi ihmiskunnan historiassa Pojan kautta, jonka Isä antoi, ”jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän” (Joh. 3:16), tulee meitä jokaista lähelle tämän äidin kautta, se saa ominaispiirteitä, jotka ovat ymmärrettävämpiä ja helpommin lähestyttäviä jokaiselle ihmiselle. Siksi Marian on oltava läsnä kirkon jokapäiväisen elämän kaikilla teillä. Marian äidillisen läsnäolon kautta kirkko saa erityisen varmuuden siitä, että se elää Mestarinsa ja Herransa elämää, että se elää todeksi lunastuksen salaisuutta koko sen elämää antavassa syvyydessä ja täyteydessä. Samaan aikaan tämä sama kirkko, joka on juurtunut lukuisiin koko nykyihmiskunnan elämänalueisiin, saa kokeuksellisen varmuuden siitä, että se on lähellä ihmistä, jokaista ihmistä, että se on ihmisen kirkko: Jumalan kansan kirkko.

Niiden tehtävien edessä, joita ilmenee kirkon kulkemilla teillä – niillä teillä, jotka paavi Paavali VI paaviutensa ensimmäisessä kiertokirjeessä niin selvästi osoitti – ja tietoisena kaikkien näiden teiden välttämättömyydestä ja samalla vaikeuksista, joita niille kasaantuu, tunnemme entistä enemmän tarvetta syvään yhteyteen Kristuksen kanssa. Korvissamme kaikuvat voimakkaasti hänen sanansa: ”Ilman minua te ette saa aikaan mitään” (Joh. 15:5). Emme tunne vain tarvetta vaan suorastaan ehdottoman käskyn koko kirkolle rukoilla paljon enemmän ja voimakkaammin. Vain rukous voi saada aikaan sen, että näistä suurista tehtävistä ja kasaantuvista vaikeuksista ei tule kriisien lähde, vaan tilaisuus ja perusta yhä kypsemmille saavutuksille Jumalan kansan vaelluksella kohti luvattua maata tässä historian vaiheessa, kun lähestymme toisen vuosituhannen loppua. Siksi myös päättäessäni tämän mietiskelyn palavalla ja nöyrällä kutsulla rukoukseen toivon, että pysymme tässä rukouksessa yhdessä Marian, Jeesuksen äidin kanssa (vrt. Ap.t. 1:14), niin kuin apostolit ja Herran opetuslapset Jerusalemin yläsalissa tekivät taivaaseenastumisen jälkeen. Pyydän ennen kaikkea Mariaa, kirkon taivaallista äitiä, pysymään tässä ihmiskunnan uuden adventin rukouksessa meidän kanssamme, jotka muodostamme kirkon eli hänen ainosyntyisen Poikansa mystisen ruumiin. Luotan siihen, että tämän rukouksen kautta saamme ottaa vastaan Pyhän Hengen, joka tulee meihin (vrt. Ap.t.1:8) ja meistä tulee Kristuksen todistajia ”maan ääriin saakka” (Ap.t. 1:8) samoin kuin heistä, jotka lähtivät Jerusalemin yläsalista helluntaipäivänä.

Apostolinen siunaukseni.

Annettu Roomassa, pyhän Pietarin luona, 4. maaliskuuta, paaston ensimmäisenä sunnuntaina vuonna 1979, paaviuteni ensimmäisenä vuonna.

Johannes Paavali II

